

Aanpak Vitale wijken regio Utrecht-Amersfoort

dd. 26-11-2019

1. De Regio Deals

De minister van LNV, Carola Schouten, heeft mede namens de minister van BZK, op 9 september 2019 de derde (en tevens laatste) tranche van de zogenoemde Regio Envelop opengesteld voor voorstellen uit de regio. Met de Regio Deals wil het Rijk de eigen kracht van een gebied benutten en deze in partnerschap helpen te versterken. Dit is nodig, omdat iedere regio anders is. Tot 1 december 2019 hebben regio's de tijd om voorstellen in te dienen voor Regio Deals die bijdragen aan de brede welvaart in dat gebied.

Brede welvaart gaat over het geheel van kwaliteit van leven, leefomgeving en economische welvaart. Met het inzetten van Regio Deals kiest het Rijk met partners in de regio voor een gezamenlijke en integrale aanpak van meerdere gebiedsspecifieke ecologische, economische en sociale opgaven (meervoudigheid van opgaven). Partnerschap van het Rijk met de regio's in het kader van de Regio Deals is aan de orde, wanneer regionale opgaven een bovenregionale uitstraling hebben en/of de draagkracht van de regio te boven gaan.

Daarbij is de bijdrage uit de Regio Envelop een eenmalige financiële impuls om een duurzame regionale ontwikkeling mede te bewerkstelligen. De middelen uit de Regio Envelop en van de regionale overheden zijn een vliegwiel voor andere investeringen door en in de regio. Totaal is voor de derde tranche € 180 mln. beschikbaar. De bijdrage uit de Regio Envelop zal een omvang hebben van minimaal € 5 miljoen en maximaal € 40 miljoen per Regio Deal. Daarnaast is 50% cofinanciering vanuit de regio zelf noodzakelijk.

2. Eén Regio Deal Provincie Utrecht

De regio Utrecht-Amersfoort dient één gezamenlijk gedragen voorstel voor een Regio Deal in bij het Rijk. Door als regio als eenheid op te trekken versterken we onze positie richting het Rijk en stralen we daadkracht uit.

De regio Utrecht-Amersfoort kent diverse wijken met uitdagingen op het gebied van sociaaleconomische ontwikkeling, mobiliteit, leefbaarheid en duurzaamheid (inclusief vergroening). Daar is een integrale aanpak noodzakelijk waarbij de sociale en fysieke wijkvernieuwing en revitalisering hand in hand gaan. Daarom voeren we binnen de regio Utrecht-Amersfoort een vitale wijken aanpak uit onder één gezamenlijke koepel 'vitale wijken' regio Utrecht-Amersfoort. In die aanpak verbinden we de sociaaleconomische opgave slim met de ruimtelijke en fysieke opgaven van deze regio als geheel. Zo werken we top down en bottom up aan het toekomstbestendig maken van onze regio.

Daarbij richten we ons in eerste instantie op 4 wijken, in twee afzonderlijke deals:

- 1) Regio Deal U16: Overvecht (Utrecht), Batau (Nieuwegein) en Vollenhove (Zeist) (bijlage 1)
- 2) Deal Amersfoort: Langs Eem en Spoor/Soesterkwartier (Amersfoort) (bijlage 2).

De betrokken gemeenten en de provincie zullen ieder financieel hieraan bijdragen. Ook vragen we specifiek voor Regio Deal U16 een bijdrage uit de Regio Envelop van het Rijk. Bij de ondertekening van de woondeal U16 afgelopen zomer hebben minister Kajsa Ollongren en de U16 gemeenten afgesproken dat er een relatie gelegd wordt met deze Regio Deal. Vanuit die afspraak zit er bij BZK geen ruimte om Amersfoort alsnog op te nemen in de Regio Deal voor Rijksfinanciering.

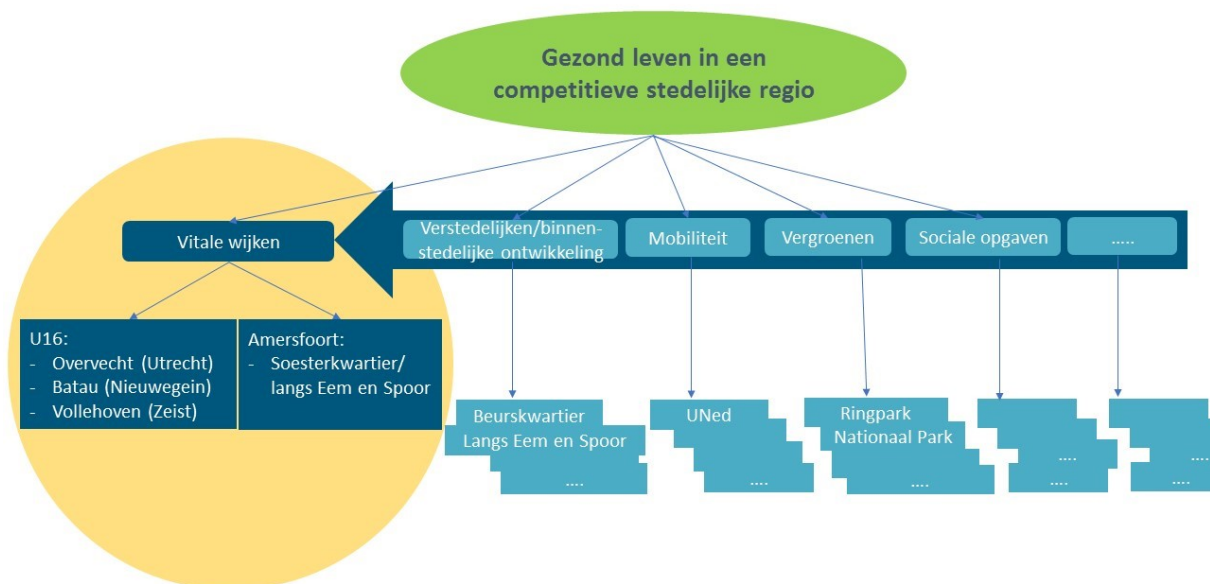
We kiezen er daarom voor om met de Regio Deal de relatie te leggen met de Woondeal Utrecht (U16). In deze Woondeal zijn afspraken gemaakt over de aanpak van deze wijken. We richten ons met de Regio Deal specifiek op de wijken Overvecht (Utrecht), Batau (Nieuwegein) en Vollenhove (Zeist). Voor de wijkaanpak in de Deal Amersfoort zal dus geen geld aan het Rijk worden gevraagd in

het kader van de Regio Envelop. De Provincie verzorgt voor de wijkaanpak Amersfoort, samen met gemeente Amersfoort de financiering.

De problematiek in deze vier wijken is divers. In Amersfoort ligt de focus op vergroenen, versterken sociale samenhang en verbetering ontsluiting. In Overvecht staan de sociaal-economische ontwikkeling en veiligheid centraal, evenals in Zeist. In Nieuwegein ligt de focus op het omgaan met een vergrijzende en eenzijdige bevolkingssamenstelling. De leerervaringen uit deze twee afzonderlijke deals en vier wijkaanpakken willen we gebruiken bij het toekomstbestendig maken van onze gehele regio door een integrale aanpak van sociale en fysieke opgaven. Daarmee komen we ook tegemoet aan het advies van het Rijk van vorig jaar, toen het voorstel voor de Regio Deal werd afgewezen. Destijds werd geadviseerd de grote opgaven met meer focus aan te pakken met een brede coalitie doormiddel van gerichte interventies.

Deze aanpak van vitale wijken binnen de provincie Utrecht staat echter niet op zichzelf, maar is één van de sporen waarmee we de ambities van gezond stedelijk leven in een blijvend competitieve regio willen realiseren. In figuur 1 is deze samenhang schematisch weergegeven.

Figuur 1. Samenhang trajecten en programma's

In deze nota wordt hierna nader ingegaan op de aanleiding en samenhangende aanpak van de diverse opgaven voor de regio. In het tweede deel van de nota wordt ingezoomd op het spoor van de aanpak van vitale wijken in de provincie Utrecht in de brede, en het voorstel voor de Regio Deal U16 en de deal Amersfoort die hieruit voortkomen in het bijzonder.

3. Achtergrond en aanleiding

De provincie Utrecht is één van de meest competitieve regio's van Europa met een zeer goed vestigingsklimaat, sterke economische structuur en hoogopgeleide beroepsbevolking (EU RCI 2016, onderzoek naar 263 regio's). Utrecht behoort tot de Europese top op het gebied van digitale infrastructuur, gezondheid, hoger onderwijs, arbeidsmarkt, technologie en innovatie. De provincie Utrecht is daarnaast één van de kleinste, maar ook één van de drukste provincies van Nederland.

Met een bevolkingsdichtheid van bijna twee keer zo veel als het landelijk gemiddelde en met een verwachte bevolkingsgroei van 12% tot 2040¹ wordt het daarnaast alleen nog maar drukker.

Daarbij fungeert de provincie - door haar centrale ligging – ook nog eens als dé vervoershubs van Nederland doordat het de Randstadregio met het Duitse achterland verbindt. Haar spoorwegen vervoeren momenteel jaarlijks ongeveer 57 miljoen passagiers, even veel als luchthaven Schiphol. De regio Utrecht heeft zodoende in Nederland een bijzondere positie. De centrale ligging met goede verbindingen, de grote economische dynamiek, de goede voorzieningen en de aantrekkelijke omgeving maken Utrecht tot een regio waar mensen graag willen wonen, werken, studeren en recreëren.

De aantrekkelijkheid van de regio Utrecht heeft echter ook een keerzijde. Zo zal er een forse groei in de vraag naar woningen zijn en het aantal arbeidsplaatsen. Tevens zal er een sterke toename zijn in de mobiliteit. Voor de periode tot 2050 bedraagt de verwachte behoefte voor de provincie Utrecht tussen de 157.000 en 175.000 woningen. Naast de sterke groei in de vraag naar woningen neemt ook werkgelegenheid in de provincie Utrecht stevig toe. Naar verwachting zal deze tot 2050 toenemen met ongeveer 100.000 banen ten opzichte van 2017². De burger merkt dit door onder meer stijgende huizenprijzen, toename in drukte in mobiliteit, maar ook individualisering in vooral stedelijke gebieden.

Komende decennia komen daarnaast ook grote en complexe (ruimtelijke) opgaven als wonen (kwantitatief en kwalitatief), mobiliteit en de klimaat- en energietransitie op ons af.

Hoewel het over het algemeen goed gaat met de regio, profiteren niet alle gebieden daar even veel van mee. Een aantal wijken scoort zelfs slechter dan landelijk. Hier is het effect van de grote druk op de ruimte het meest zichtbaar en voelbaar. De wijken scoren relatief slecht op het gebied van sociaaleconomische ontwikkeling, leefbaarheid en duurzaamheid. Vooral de sociaaleconomisch zwakkeren van de samenleving maken zich daarbij zorgen over de rol die zij moeten spelen en de effecten die dit op hun leven heeft in al die grote opgaven. Deze groep betrokken houden bij de samenleving is van belang voor henzelf, maar ook voor de samenleving als geheel. Daar is een integrale aanpak noodzakelijk waarbij de sociaaleconomische en fysieke wijkvernieuwing hand in hand gaan met extra aandacht voor sociale-economische opgaven, als werkgelegenheid, gezondheid, onderwijs, inclusiviteit en sociale cohesie.

4. Samenhangende aanpak op verschillende schaalniveaus

Als regio willen we onze (internationale) positie van één van de meest competitieve regio's van Europa behouden en versterken. Een goed economisch vestigingsklimaat hangt direct samen met ons streven naar een gezond stedelijk leven voor alle inwoners van de regio. We bereiken deze ambities door een samenhangende aanpak op alle schaalniveaus (regio, lokaal, wijk) van de sociaaleconomische en fysieke opgaven waar we voor staan. Alleen zo kunnen we onze regio daadwerkelijk toekomstbestendig maken.

Met de regionale energiestrategieën (RES), de Woondeal U16, of het programma UNed geven we op regio niveau weliswaar invulling en uitvoering aan de separate opgaven. Maar een belangrijke pijler in de aanpak van de grote opgaven ligt op het schaalniveau van de wijk. In de wijken komen de diverse opgaven op kleiner schaalniveau, maar in een complex samenspel, samen. Daar raken de gevolgen van de opgaven onze inwoners direct. De brede welvaart waaraan in de Regio Deal wordt gerefereerd gaat ook over die directe omgeving van de inwoners, waarin men woont, werkt en

¹ <https://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=83491NED&LA=NL>

² Bron: Economic Board Utrecht

recreëert. Aandacht voor dit schaalniveau is dus óók noodzakelijk. Dat is dan ook de reden dat we de 'vitale wijken'-aanpak in onze regio ondersteunen. Zo werken we top-down en bottom up aan het toekomstbestendig maken van onze regio.

Een succesvolle aanpak van deze meervoudige opgaven waar we als regio voor staan kunnen we niet alleen. Daarvoor hebben we allereerst een brede netwerkalliantie in de regio nodig van overheden en publieke en private partijen. Ook partnerschap met het Rijk is noodzakelijk. De Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) constateert eerder dit jaar in haar rapport '[De som der delen](#)' ook dat opgaven en transities dermate complex en overstijgend zijn aan het eigen gebied, dat een sterkere verbinding tussen het Rijk en de regio noodzakelijk is: 'De regio kan de duurzaamheidsopgaven niet zonder het Rijk realiseren, omgekeerd heeft het Rijk de regio daarvoor nodig.' De Raad pleit voor een meer actieve betrokkenheid van het Rijk in de regio, en daarbij als gelijkwaardige partners aan de opgaven te werken. Dit doen we als regio bijvoorbeeld al op een gebied als mobiliteit (Uned) en de Woondeal U16. Deze samenwerking in de regio en met het Rijk willen we komende jaren ook verder uitbreiden, bijvoorbeeld rondom de vormgeving van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Maar ook de aanpak van meervoudige opgaven waarvoor we staan voor diverse aandachtswijken (de vitale wijken) in de regio kunnen we niet alleen. Vandaar dat we het Rijk met een voorstel voor de Regio Deal vragen als partner op te treden, zoals zij dat ook is bij de aanpak van de meervoudige problematiek in Rotterdam Zuid en Den Haag Zuidwest.

5. Aanpak Vitale Wijken

In de Woondeal Utrecht hebben Rijk en U16 afspraken gemaakt over de kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgave voor de stad Utrecht en omgeving. De komende periode worden naar verwachting tevens afspraken gemaakt tussen het Rijk en de regio Amersfoort. Diverse (langjarige) bouwprojecten lopen reeds om het woningaanbod in de regio te verhogen.

De regio kent echter ook diverse wijken met uitdagingen op het gebied van sociaaleconomische ontwikkeling, leefbaarheid en duurzaamheid. In gebieden met veel sociale woningbouw uit de jaren '60 wonen veel mensen in een kwetsbare positie. Leefbaarheid van deze gebieden staat steeds verder onder druk. Daar is een integrale aanpak noodzakelijk waarbij de sociale en fysieke wijkvernieuwing hand in hand gaan. Daarom zijn in de Woondeal Utrecht afspraken gemaakt om deze leefbaarheidsproblemen in de wijk Utrecht Overvecht en Batau in gemeente Nieuwegein integraal aan te pakken. Deze gebieden zijn benoemd als 'vitale wijken'. Recent is daar ook de wijk Vollenhove in Zeist aan toegevoegd. De integrale aanpak van sociaal-fysieke wijkvernieuwing vormt het speerpunt van het voorstel van de Regio Deal U16.

In de integrale aanpak van deze vitale wijken wordt de bestaande woningvoorraad vergroot en verduurzaamd en de fysieke leefomgeving kwalitatief verbeterd door ruimte te bieden aan klimaatadaptatie (hittestress en wateroverlast) en -mitigatie (aardgasvrij en energieneutraal maken), groen en recreatie. De aanpak van de fysieke leefomgeving is in samenhang met de aanpak van de sociaaleconomische ontwikkeling van de wijk en haar bewoners (sociale cohesie, gezondheid, onderwijs, arbeidsmarkt, inclusiviteit). In de aanpak van de vitale wijken verbinden we zo de sociaaleconomische opgave slim met de ruimtelijk/fysieke opgave van deze regio als geheel, waarmee een vliegwieltje in werking wordt gezet en het perspectief van de bewoners op participatie, werk, sociale verbondenheid en veiligheid wordt verbeterd. Deze aanpak past daarmee bij de nationale beleidsdoelstellingen.

De regio Amersfoort is voornemens de komende maanden tot afspraken met BZK te komen over de woningbouwopgave in Amersfoort. De aanpak van de (vitale) wijk Soesterkwartier/Langs Eem en Spoor vormt hiervan ook een onderdeel. De uitwerking van deze afspraken is echter nog in de voorfase. Planvorming richt zich vooral op het vergroenen en verduurzamen van de wijk. Dit heeft ook een sociaal-economische functie, omdat gebleken is dat relatief beperkte groep in deze wijk voldoende beweging krijgt. Dit heeft direct en indirect gevolgen voor de gezondheid. Daarnaast zijn de verbeteringen in de wijk voornamelijk fysiek van aard en gericht op onder meer een verbeterde ontsluiting, bijvoorbeeld in de richting van het Nationaal Park.

De provincie Utrecht steunt deze samenwerking met het Rijk in de Woondeals, door zowel in het voorstel voor de Regio Deal U16, als de voorgenomen aanpak van de wijk Soesterkwartier/Langs Eem en Spoor als cofinancierder op te treden (in de vorm van een Deal Amersfoort). Met deze aanpak wil de Provincie regionale allianties en coalities verstevigen en versterken en nieuwe verbanden smeden. De ervaring en lessen opgedaan in de integrale vitale wijken aanpak worden gebruikt om in de gehele Provincie toe te passen (opschalen) en van elkaar te leren welke aanpak werkt. RIVM en de Universiteit Utrecht zullen worden betrokken om resultaten van de wijkaanpak op de verschillende domeinen (pilaren) te monitoren en ervaringen en geleerde lessen op te halen. Informatie over onder andere het milieu (b.v. luchtkwaliteit, geluid), de inrichting van de omgeving (b.v. klimaatadaptatiemaatregelen, groen en blauw), de sociale samenhang (b.v. ontmoetingsplaatsen, veiligheid), mobiliteit (b.v. bereikbaarheid), duurzaamheid (b.v. energie transitie) en economie kunnen tegen elkaar afgewogen worden en vertaald naar een integrale aanpak om een specifieke wijk te verbeteren. Zo biedt monitoring en analyse handvatten om keuzes te maken in verschillende wijkaanpakken. De benodigde informatie wordt verzameld uit beschikbare databestanden in de regio, maar er zal ook aanvullende informatie op basis van wijkgesprekken of lokale metingen worden gebruikt. Hierbij zal ook naar de inzet van 'citizen science' worden gekeken om draagvlak van aanpassingen in de leefomgeving te vergroten. RIVM en UU zullen, bijvoorbeeld in samenwerking met Platform31, zorgdragen voor verspreiding en toepassing van de opgedane kennis en ervaring binnen en buiten de regio.

Gedacht wordt om ten behoeve van de verdere uitwerking van de Regio Deal U16 en de deal regio Amersfoort 2 separate regionale stuurgroepen in te richten. In de stuurgroep U16 hebben in ieder geval de volgende partijen zitting: gemeente Nieuwegein, gemeente Zeist, gemeente Utrecht, de Provincie en waarschijnlijk ook het Rijk. In de stuurgroep regio Amersfoort hebben in ieder geval gemeente Amersfoort en Provincie zitting. Ten behoeve van de uitwisseling en borging van geleerde lessen uit de Regio Deal U16 en de deal regio Amersfoort wordt er tevens gedacht aan een overkoepelend bestuurlijk beraad, waarin de gemeente Utrecht (namens U16), de gemeente Amersfoort (namens regio Amersfoort) en de provincie zitting hebben. Op dezelfde wijze worden er eveneens 3 ambtelijke werkgroepen ingericht. Zodra het voorstel geaccordeerd is door het rijk zal de governance verder uitgewerkt worden.

In bijlage 1 is het voorstel voor de Regio Deal U16 (Utrecht Overvecht, Nieuwegein en Zeist) opgenomen welke zal worden ingediend bij het Rijk. In bijlage 2 is de voorgenomen wijkaanpak Soesterkwartier/ Langs Eem en Spoor van gemeente Amersfoort (Deal regio Amersfoort) opgenomen.

Inhoudelijk zal de aanpak van de vitale wijken worden opgebouwd langs onderstaande pijlers. Het samenspel en de mate van betrokkenheid van deze pijlers (welke wel/niet) in de aanpak verschilt per wijk.

Pijler	Inhoud
<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid • Onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijvoorbeeld: sport, preventieve aanpak voor de vroege jeugd (0-4); • Bijvoorbeeld: ontwikkeling doorlopende leerlijn van voorschoolse educatie tot loopbaanbegeleiding richting baangaranties;
<ul style="list-style-type: none"> • Participatie en armoede: • Veiligheid 	<ul style="list-style-type: none"> • bijvoorbeeld: ontmoeten, schulden, arbeidsparticipatie • bijvoorbeeld: vroegsignalering en tegengaan aanwas criminaliteit. Bieden van beter perspectief voor jeugd.
<ul style="list-style-type: none"> • Wonen en woonomgeving: 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijvoorbeeld: samenstelling woningvoorraad, openbare ruimte, groen/klimaatadaptatie, bouwen, slopen en verdichten, energietransitie en aardgasvrij, bereikbaarheid van voorziening en de wijk

Financiële paragraaf

Het belang van de aanpak van deze vitale wijken voor onze regio is wat ons betreft dusdanig groot, dat ook zonder de (financiële) steun van het Rijk de uitvoering van start gaat. We zullen onze ambities dan uiteraard wel moeten bijstellen.

De projecten binnen deze programma's hebben een meerjarig karakter, maar komen vooral tot uitvoering in de periode 2020-2024. De financiële betrokkenheid van de partners voor de projecten is reeds voor meerdere jaren geborgd. De aanpak koppelt daarnaast (sectorale) financieringsstromen vanuit diverse opgaven en van diverse partijen, waarmee we een multipliereffect voor investeringen creëren en mogelijk nieuwe verdienmodellen ontstaan. De samenwerking met de Regionale Ontwikkelmaatschappij (ROM) en Economic Board Utrecht (EBU) zal hierbij ook worden gezocht.

Omdat het in deze fase een voorstel voor een Regio Deal betreft en dus nog geen gehonoreerde Regio Deal, gaat het voor dit moment om een intentie voor cofinanciering. Partijen spreken zich daarmee uit zich hard te maken die financiering daadwerkelijk beschikbaar te stellen. Op het moment dat het voorstel door het rijk gehonoreerd wordt in januari 2020, zal het voorstel samen met regiopartners en rijk uitgewerkt worden tot een Regio Deal. Op dat moment zal parallel daaraan ook de deal regio Amersfoort uitgewerkt worden tot een definitieve deal. Het Rijk heeft laten doorschemeren 25 miljoen euro ter beschikking te stellen voor deze regio. Dat wordt echter pas duidelijk na accordering van het voorstel door het Rijk. Pas als de Regio Deal verder uitgewerkt is en zodra de rijksbijdrage bekend is, zal definitief de benodigde cofinanciering via raden en staten worden aangevraagd.

Partijen hebben voor nu de intentie uitgesproken de volgende bedragen te willen cofinanciering, onder voorbehoud van besluitvorming in colleges, staten en raden:

- Rijk: verwachting 25 miljoen
- Gemeente Utrecht: 13,5 miljoen
- Gemeente Zeist: 2,9 miljoen
- Gemeente Nieuwegein: 4,1 miljoen
- Gemeente Amersfoort: 9 miljoen
- Provincie: 4,5 miljoen in Regio Deal U16 met Rijk en 4,5 miljoen in de deal regio Amersfoort.

Bijlage 1: voorstel Regio Deal vitale wijken U16 met Rijk

Titel

Overvecht, Batau en Vollenhove: leefbaar, veilig en gezond

Partijen

De propositie voor een Regio Deal wordt ingediend door de provincie Utrecht en de gemeenten Utrecht, Nieuwegein en Zeist, met steun van de U16 gemeenten, de gemeente Amersfoort en de regio Amersfoort gemeenten. Samen met de volgende partners:

1. Kennispartners: Universiteit Utrecht, RIVM en GGD.
2. Gezondheidsorganisaties: Stichting gezonde wijk, Overvecht gezond, Sport Utrecht, Stichting JoU, Power by Peers, Empowerment, SPOU.
3. Maatschappelijke organisaties: Buurteams sociaal, Stichting taal doet meer, Al Amal, Dock, Stichting Burezina, Wij3.0, Tussenvoorziening, Meander Omnium, Kwintes.
4. Onderwijs: Buurteams Jeugd en gezin, St. Spelenderwijs, Bredeschool, Big brother big sisters, Willibrord stichting, OBS Op Dreef, ROC Midden Nederland, Trajectum College en het Pouwer College.
5. Woningcorporaties: Mitros, Portaal, Bo-ex, Jutphaas Wonen en Woongoed.
6. Ontwikkelaars en beleggers: Era Contour, Heijmans, BPD, Syntrus Achmea, Amvest, AM, Wonam, Lisman en Grouwels,
7. Ondernemers en bewoners: Pozitive, DOK030, Gezondheidscentrum de Amazone, Ondernemersvereniging Nieuw Overvecht, wijkraad Overvecht, bewonersplatform Overvecht (BPO), klankbordgroep Vollenhove Vooruit, ondernemers Vollenhove.
8. Overige partners: Dietz, Fakton, Springco, KCAP, Project O, Echt Overvecht, Buurtkamer de Klop, Boogh, Vecht en IJssel.

Regio *

De propositie heeft betrekking op een impuls ten behoeve van de samenhangende aanpak in drie wijken in de regio U16 in de provincie Utrecht, te weten Overvecht in Utrecht (circa 35.000 inwoners), Batau in Nieuwegein (circa 14.000 inwoners) en Vollenhove in Zeist (circa 5.500 inwoners).

Opgave *

Een aantal wijken profiteert onvoldoende van de groei van de regio Utrecht

In algemene zin gaat het goed met de regio Utrecht. De centrale ligging met goede verbindingen, de grote economische dynamiek, de goede voorzieningen en de aantrekkelijke omgeving zorgen ervoor dat mensen hier graag willen wonen, werken, studeren en recreëren. De aantrekkelijkheid zien we onder andere terug in ranglijstjes, zoals die van de lijst van meest competitieve regio's van Europa.

Onder het motto 'gezond stedelijk leven voor iedereen' werkt de regio Utrecht verder aan deze positieve ontwikkeling.

Hoewel het over het algemeen goed gaat met de regio, profiteren niet alle gebieden daarvan. Een aantal gebieden scoort slecht op het gebied van sociaaleconomische ontwikkeling, leefbaarheid en duurzaamheid. Drie wijken in de U16-regio vragen specifiek aandacht: Overvecht (Utrecht), Batau (Nieuwegein) en Vollenhove (Zeist). Dit wordt onder meer bevestigd in het rapport van Rigo 'Veerkracht in corporatiebezit', de gezondheidsmonitor 19+ van de GGD uit 2016 en het rapport 'de vergrijzing slaat toe in groeikernen' van PBL. De opgave in deze wijken gaat de draagkracht van de regio te boven. De totale financiële omvang gaat over enkele honderden miljoenen die lopen via programma's tot 2030-2040.

Een brede opgave

De wijken Overvecht, Vollenhove en Batau zijn alle drie typische naoorlogse uitleglocaties. Wonen en werken zijn er gescheiden en de woningvoorraad is eenzijdig opgebouwd. Problemen in de wijken variëren van verloedering, toegenomen criminaliteit, concentratie van mensen in een kwetsbare positie tot een weinig duurzaam karakter en een ongezond leefmilieu. Het verbeteren van de leefbaarheid en het aanpakken van deze meervoudige problematiek staat daarom voorop. Dit doen we met een integrale aanpak langs vijf pijlers. In elke wijk heeft de problematiek andere accenten, elke wijk kent hierin zijn eigen verhaal, problematiek en oplossingsrichtingen. In deze aanvraag halen we verschillende voorbeelden uit de drie wijken aan.

a) Gezondheidsproblemen

In onze regio streven we naar Gezond Stedelijk Leven voor iedereen. Juist in deze naoorlogse wijken zien we dat de ervaren gezondheid van mensen onder druk staat. Een combinatie van factoren en een stapeling van gezondheidsrisico's leidt ertoe dat de levensverwachting in goed ervaren gezondheid beduidend lager ligt dan op ander plekken. Er is relatief vaak sprake van een ongezonde levensstijl, alcohol- en drugsgebruik, depressiviteit en eenzaamheid. Zo is de gemiddelde levensverwachting in gezonde levensjaren in Overvecht 60 jaar tegenover 72 jaar in de aangrenzende wijk Noordoost en onder het Nederlands gemiddelde van 66 jaar. Groeikern Nieuwegein vergrijst snel en het aantal gezondheidsproblemen stijgt evenredig mee. Dit resulteert in de laagst gemiddelde ervaren gezondheid van de U16. In Vollenhove voldoet 40% van de bewoners niet aan de norm van voldoende gezond bewegen.

b) Onderwijsachterstanden

Taalachterstand bij kinderen op jonge leeftijd komt in deze wijken vaker voor. Juist in deze wijken is er een groter tekort aan docenten en extra ondersteuning. Dit heeft gevolgen voor de gelijke kansen voor alle kinderen. Vooral de grote overgang van het primair naar voorgezet onderwijs en de stap naar het beroepsonderwijs zijn lastig en leiden tot schooluitval. Het onderwijs sluit onvoldoende aan op de arbeidsmarkt, waardoor veel jongeren moeite hebben met het vinden van passend werk. In Overvecht heeft 14% van de jongeren tussen 17 en 22 jaar geen startkwalificatie of schoolinschrijving, terwijl dit in Utrecht als geheel 6% is.

c) Multiproblematiek achter de voordeur

Multiproblematiek komt veel voor in deze wijken. Er is een stapeling van problemen, zoals werkloosheid, schuldenproblematiek en eenzaamheid. Deze kunnen leiden tot stress, een ongezonde leefstijl en een verminderde kwaliteit van leven. 12% van de Overvechters en 15% van de inwoners in Batau heeft moeite met rondkomen, terwijl 6% het Utrechts gemiddelde is. 16% in Vollenhove kampt met problematische schulden. In Nederland is dit 5,6%. Ook is 18% van de bewoners er ernstig eenzaam in de wijk. Dit is ruim 8 procent hoger dan in de rest van Zeist.

De doorstroming in de naoorlogse wijken Overvecht en Vollenhove is hoog. Mensen die opklimmen op de sociale ladder verlaten de wijk en, mede versterkt door regelgeving zoals passend toewijzen, komen hier nieuwe bewoners uit de laagste inkomensgroepen voor terug. De zelfredzaamheid in de wijken is relatief laag, terwijl het ontbreekt aan dragend vermogen en sociale samenhang om elkaar op te vangen. De tevredenheid en woonplezier in de buurten is laag.

d) Criminaliteit en ondermijning

Het gebrek aan kansen en dragend vermogen in de wijken is een voedingsbodem voor ondermijnende criminaliteit en overlast. Overlast die in de buurten wordt ervaren heeft negatieve effecten op de leefbaarheid. Zo voelt 48% van de inwoners van Overvecht zich weleens onveilig in de wijk en ook in Batau en Vollenhove groeit de problematiek. Dit komt mede door de opzet van de wijken, waar veel anonieme en donkere stukken te vinden zijn. Daarbij komt dat de wijken een spilfunctie voor ondermijnende criminaliteit in de regio en in het land hebben. Met name deze ondermijnende criminaliteit heeft uitstraling naar het regionale en nationale niveau. We willen voorkomen dat de jonge aanwas bij criminele activiteiten blijft groeien omdat dit een langdurig en zeer negatief effect heeft op de ervaren veiligheid en leefbaarheid.

e) Verouderde en eenzijdige woningvoorraad

Een belangrijke en grootscheepse opgave is het verbeteren van het woonklimaat in de drie naoorlogse wijken. Het verbeteren van woningen, buitenruimte en voorzieningen is duur, maar hoognodig. Overvecht, Vollenhove en Batau zijn gebouwd met oog op kwantiteit en bouwsnelheid, daarbij heeft de kwaliteit van de bebouwing en de openbare ruimte minder aandacht gekregen. Veel van de woningen zijn technisch en energetisch verouderd, niet duurzaam en nog aangesloten op aardgas. Zo is maar 11% van de woningen in Nieuwegein energielabel A, tegenover een regionaal gemiddelde van 16%. De woningen zijn toe aan herontwikkeling, dit in combinatie met de grote opgave om woningen toe te voegen. In Vollenhove is maar liefst 26% niet tevreden over de woning, terwijl dit in Zeist gemiddeld maar 6% is.

Ook sluit de leefomgeving in veel gevallen niet meer aan op de wensen en eisen van de huidige bewoners. Zo is Nieuwegein als groeikern gebouwd voor gezinnen, maar zal de stad door de snelle vergrijzing haar voorzieningenstructuur en buitenruimte moeten aanpassen. Zo blijft het prettig wonen voor de huidige bewoners. De clustering van wonen en zorg rondom voorzieningen is in Batau dan ook een grote opgave.

De urgentie voor een integrale aanpak waarbij interventies in het fysieke domein worden gecombineerd met interventies in het sociaaleconomisch domein is van groot belang om de leefbaarheid voor en gezondheid van mensen te verbeteren.

Doel en ambitie *

Gezond Stedelijk Leven voor iedereen

Onze ambitie is gezond stedelijk leven voor iedereen. We werken gezamenlijk aan wijken waar gezonde inwoners kunnen leven in een gezonde leefomgeving, werkend aan een gezonde economie. Waar iedereen mee kan doen, en iedereen zich thuis mag voelen en mensen verder komen in het leven. In een gezonde wijk hebben mensen een passende baan of opleiding of zijn ze op een andere manier actief bij de samenleving betrokken. Je kunt er prettig wonen in een schone omgeving met zo min mogelijk overlast. Een omgeving die uitnodigt tot een gezonde levensstijl, aanzet tot beweging en levendig is door de recreatieve en culturele functies van de stad. Een plek waar ontmoeting vanzelfsprekend is. Waar duurzaamheid de norm is. Ons primaire doel is dat de levensverwachting in goed ervaren gezondheid omhoog gaat zodat we echt kunnen spreken van vitale wijken. Met de inzet op alle vijf pijlers verbeteren we de brede welvaart in de wijken.

Over de gehele breedte stellen we onszelf met de vitale wijkaanpak de volgende doelen:

- De mate van ervaren gezondheid en welbevinden wordt verhoogd. In Batau streven we om dit te verhogen naar het regionaal gemiddelde.
- Schooluitval wordt verlaagd. In Vollenhove streven we naar een verlaging van 20 naar 18% schooluitval. In Overvecht streven we naar een bereikpercentage van 95% van doelgroepkinderen voor voorschoolse activiteiten.
- De arbeidsparticipatie wordt verhoogd. Bovenop de bestaande doelstelling zetten 2.000 Utrechters met een uitkering de komende 2,5 jaar een stap naar de arbeidsmarkt. Dit is een stadsbrede doelstelling met ook extra inzet in Overvecht. Voor Vollenhove streven we na dat de arbeidsparticipatie (nu 49,4%) 10% hoger wordt.
- Het aantal mensen met schulden wordt verlaagd. Nu is het aantal personen met problematische schulden 16,4% in Vollenhove. Het streven is om dit met 10% te verminderen.
- De veiligheidsbeleving wordt verbeterd. Op het bedrijventerrein Nieuw Overvecht is het doel om het onveiligheidsgevoel onder 32% te brengen. En voor Overvecht als geheel is het doel om het aandeel van de inwoners dat zich wel eens onveilig voelt onder 48% te brengen. In Vollenhove is het streven om de veiligheidsbeleving in vier jaar te verhogen van 5,6 naar een rapportcijfer van 6,5.
- De ervaren overlast wordt verlaagd: In Overvecht is de doelstelling het aandeel inwoners dat overlast in de eigen buurt ervaart omlaag te brengen, tot onder 32%.
- De woningsamenstelling (sociale huur – middenhuur – koop) komt dichterbij het regionale gemiddelde. In Overvecht streven we op de lange termijn naar een verlaging van het percentage sociale huur van 65% naar 50%. In Batau voegen we 137 woningen toe, waaronder zorgwoningen, en maken we woningen levensloopbestendig. In Vollenhove wordt 10% koopwoningen toegevoegd op de lange termijn. Het gemiddelde energielabel wordt verbeterd. In Batau is het streven om zeker 550 energielabel sprongen te maken.
- Het gemiddeld energieverbruik en gemiddeld aardgasgebruik gaat omlaag. De ambitie is dat in 2030 heel Overvecht Noord en Vollenhove gasloos zijn. Dat zijn 8.300 woningen in Overvecht en 2.400 woningen in Vollenhove.
- De gemiddelde woningwaarde neemt toe. De komende jaren worden in Overvecht 2.500 woningen gerenoveerd door de woningcorporaties.
- De beoordeling van de openbare ruimte en het groen wordt beter. Voor Batau streven we naar het regionaal gemiddelde van 6,5 waar het nu een 5,7 is.

De wijken scoren op deze onderdelen substantieel lager dan het landelijk gemiddelde. Met de extra impuls streven we voor alle doelen een positieve ontwikkeling na en werken we richting het landelijk gemiddelde. In de uitwerking werken we de ambities en de aanpak nader uit, en gaan in gesprek over hoe en met welke indicatoren we goed kunnen sturen op het geheel en de onderdelen. De wijkcoalities bespreken de indicatoren en de ontwikkeling daarop. We sturen samen met partners, monitoren en sturen kortcyclisch bij waar nodig. Zo realiseren we écht de trendbreuk die nodig is.

Kansen in de wijken

Ondanks de uitdagingen in de wijken zien we dat nu het momentum is om door te pakken. We zien veel energie bij partners en bewoners om het verschil te maken in de wijk en dat investeerders (ontwikkelaars, corporaties, ondernemers) geïnteresseerd zijn en zich willen verbinden aan de wijk. In de drie wijken zijn we samen met de partners gestart met een aanpak: Samen voor Overvecht (Ambitiedocument Samen voor Overvecht vastgesteld in juli 2019), Betere Buurten (Batau) (gestart in 2016) en Vollenhove Vooruit (gestart in 2018).

Met hulp van de Regio Deal willen we deze gerichte gebiedsaanpak verder versterken en bestendigen richting de toekomst. Wij geloven dat we alleen succes kunnen boeken als we langjarig, integraal en dwars door alle bestuurslagen samenwerken aan de wijk. Het gelijktijdig inzetten op verschillende doelen heeft een vliegwieleffect waardoor we stap voor stap de brede welvaart van de wijken verbeteren.

Voorgestelde aanpak *

We gaan aan de slag door te investeren in vijf pijlers: 1) Gezondheid, 2) Onderwijs, 3) Participatie en armoede, 4) Veiligheid en 5) Wonen en woonomgeving. Deze vormen samen de brede vitale wijkaanpak. Hieronder staat het geheel van de acties die in de 3 wijken uitgevoerd gaat worden. Per wijk verschillen de accenten.

Gezondheid

Gezondheidsachterstanden ontstaan al op hele jonge leeftijd en het is lastig om dit nog in te lopen gedurende het leven. De aanpak in de pijler gezondheid focust zich daarom op een kansrijke start met een preventieve aanpak voor de vroege jeugd (0-4 jaar). Dat betekent ongewenste zwangerschappen voorkomen, geboortezorg versterken en ondersteuning bieden bij opvoeding en hechting. De gezondheidspijler werkt ook aan gezondheidsbevordering van ouderen. We ontwikkelen een mix van maatregelen die zich enerzijds richten op praktische, doelgerichte klantondersteuning. En anderzijds op 'het systeem': betere samenwerking, betere verbindingen tussen zorg en welzijn.

Onderwijs

We zien dat juist de overgangen in het onderwijs voor stagnatie zorgen. Van basis- naar middelbaar onderwijs, van middelbaar onderwijs naar de arbeidsmarkt. We ontwikkelen daarom een doorlopende leerlijn richting stages en werk. Dat begint bij voorschoolse educatie en loopt door tot loopbaanbegeleiding en baangaranties. Initiatieven zoals het Tienercollege en het Techniek Experience Centre maken deze overgangen soepeler. De onderwijspijler 'eindigt' met gerichte loopbaanbegeleiding. Afspraken met werkgevers en baangaranties zijn daar onderdeel van.

Participatie en armoede

De aanpak vanuit onderwijs loopt door in de aanpak op participatie en armoede. We verbinden de bewoners van de wijken duurzaam aan de arbeidsmarkt. Deze pijler focust op drie acties: een

individuele aanpak om mensen direct richting werk te helpen (ondersteund door speciale buurtteams); community building en het creëren van fysieke plekken voor ondernemerschap (creatieve broedplaatsen, Recycle werkplaats).

Veiligheid

Ook bij deze pijler geldt hier dat we er vroeg bij moeten zijn. De belangrijkste doelgroep is de jeugd. We zetten in op vroegsignalering en het tegengaan van de aanwas van criminaliteit. Ook wordt er ingezet op het bieden van beter perspectief voor de jeugd. Veiligheid en onderwijs trekken hier samen op. Daarnaast richten wij ons op (kwetsbare) ondernemers in de wijk. Fraude bij ondernemers in de wijk pakken we gericht aan. Op kwetsbare bedrijventerreinen zetten we speciale managers in ten behoeve van veiligheid, weerbaarheid, sociale cohesie en zichtbaarheid van de overheid.

Wonen en woonomgeving

De aanpak van wonen en woonomgeving is ondersteunend aan de andere pijlers. Een gerenoveerde woning zonder schimmel is duurzamer en gezonder. Een betere openbare ruimte nodigt uit tot bewegen en draagt bij aan gezondheid en veiligheid. Dat betekent dat we op woningniveau samen met de woningcorporaties renoveren zodat aardgasvrije, veilige en gemengde wijken ontstaan. Herontwikkeling en nieuwbouw gebruiken we om de eenzijdige bevolkingsstructuur in de wijk te verbreden. Dat betekent dat andere woningcategorieën worden toegevoegd. De woonomgeving verbeteren en vergroenen we ten behoeve van de gezondheid, sociale contacten en klimaatadaptatie. We leggen sport- en bewegingslinten aan en verbeteren wandel- loop- en fietsroutes in en tussen de wijk en de (groene) omgeving. De winkelcentra worden versterkt. Hier kunnen ook aanvullende woonvormen worden toegevoegd. We nemen onveilige locaties in de wijken weg. We combineren daarbij een fysieke aanpak met een sociale aanpak. Door sociale ondersteuning te koppelen aan fysieke renovatie worden bewoners ook op sociaaleconomisch vlak verder geholpen.

Per wijk ontwikkelen we een integrale aanpak. We beschrijven hier de focus van de specifieke aanpak per wijk.

Overvecht

In Overvecht loopt de integrale wijkaanpak Samen voor Overvecht waarbij we werken vanuit concrete locaties in de wijk. Een impuls is nodig om zowel in het sociaal domein als in de fysieke omgeving de gewenste veranderingen sneller te bereiken. Een aanpak langs vijf pijlers verhoogt het rendement op alle terreinen. Het ontwikkelen van Overvecht vraagt om een lange termijn aanpak, met een omvang van enkele honderden miljoenen euro's. Deze Regio Deal is daarin een cruciale impuls en leidt tot een versnelling van de totale aanpak. De eerste resultaten zijn o.a. betere voorschoolse educatie door de groepen kleiner te maken, een programma voor een kansrijke start voor vroege jeugd (0-4 jaar) om gezondheidsachterstand te voorkomen, loopbaanoriëntatie op vmbo- en praktijkonderwijs scholen, een aanpak om te voorkomen dat jongeren voor het criminele circuit kiezen, een visie op de herontwikkeling van Overvecht Centrum én een kwaliteitsimpuls in de buitenruimte gericht op verkeersveiligheid, klimaatadaptatie en het toevoegen van voorzieningen. De Regio Deal draagt bij aan alle 5 ambities uit Samen voor Overvecht: Veilige buurten, Perspectief voor de jeugd versterken, Zorg en ondersteuning dichtbij en op maat, Meedoen & ondernemen en Plezierig wonen in een meer gemengde wijk. Ook werken we aan de pilot Overvecht Noord aardgasvrij. De impuls van de Regio Deal is een vliegwiel voor het loskrijgen van grote investeringen van partners in de wijk.

Vollenhove

In Vollenhove sluit het traject nauw aan bij het lopende programma Vollenhove Vooruit. De gemeente Zeist heeft samen met stakeholders en inwoners een programma van aanpak vastgesteld voor de komende 15 jaar. Uitgangspunt is het streven naar een wijk waar iedereen plezierig, gezond en veilig woont. Bewoners voelen zich met elkaar en met hun buurt verbonden.

Bij de aanpak versterken de pijlers elkaar. Op sociaal vlak pakken we de problematiek van gezondheid en eenzaamheid aan. Participatie en deelname aan de samenleving staat voorop. De impuls vanuit de Regio Deal is bedoeld voor de volgende onderdelen. Deelname aan onderwijs en werkplaatsen bij met name jongeren wordt bevorderd. In de eerste periode starten minimaal 2 nieuwe werkplaatsen. Ontmoeting is belangrijk: hoe brengen we de mensen bij elkaar? Hier kan een laagdrempelig activiteitscentrum een belangrijke rol spelen. De gezondheidssituatie van bewoners van de wijk is verre van ideaal. Dit willen we doorbreken door preventie en stimuleren van sport en beweging. Hiervoor wordt een sport- en beweeglint gerealiseerd. In de wijk is de relatief grote groep kwetsbare inwoners interessant voor criminelen. Ondernijning van veiligheid is het gevolg. Dit bestrijden we met o.a. extra inzet van buurtagenten. Het streven is om in de eerste periode minimaal twee extra agenten in te zetten.

Wonen en duurzaamheid vormen de basis van de wijk. Wij zien kansen om de monotone bouw en bevolkingssamenstelling van de wijk te doorbreken. De impuls in de Regio Deal wordt ook ingezet voor investeringen in duurzaamheid, zoals het onderzoek naar alternatieve warmtebronnen en het streven naar een aardgasloze wijk in 2030. Een groot onderhoudsproject dat 3 jaar loopt combineren we met een intensieve sociale aanpak.

Batau

Nieuwegein kent door haar geschiedenis als groeikern een bredere problematiek die, als we niet ingrijpen, snel toeneemt. De stad en haar bevolking verouderen tegelijk. Zo ook in de wijk Batau, een wijk met veel urgenties die nu slecht scoort op het gebied van veiligheid, sociale samenhang, leefbaarheid, gezondheid en de kwaliteit en toegankelijkheid van voorzieningen. Ook de uitdagingen wat betreft GGZ-problematiek worden hier snel groter. De vergrijzende en snel veranderende bevolking passen niet meer bij de woning en woonomgeving. Mede hierdoor staan de buurten sociaaleconomisch onder druk. Tegelijkertijd heeft de wijk een aantal locaties met veel potentieel (OV en transformatiemogelijkheden van kantoren naar woningen) en dus veel positieve effecten bij investeringen. De situatie in Batau vraagt daarom niet alleen om een fysieke investering, maar om een brede aanpak.

Met Betere Buurten vernieuwen we de komende decennia de buitenruimte. Ingerepen waarmee we werken aan een groene, gezonde, betrokken, schone en veilige buurt voor jong en oud zodat de huidige bewoners er ook in de toekomst prettig kunnen blijven wonen. Dit gebeurt nu al in vijf buurten en ook in Batau gaan we hiermee aan de slag. Met de impuls uit de Regio Deal verbreden en versterken we Betere Buurten door te interveniëren op 1) gezondheid 2) armoede en participatie 3) veiligheid en 4) wonen en duurzaamheid. We komen snel tot concrete resultaten zoals de transformatie van panden tot zorgenheden en middenhuur, betere energieprestaties en een klimaatadaptieve openbare ruimte. Ook maken we met zorgverzekeraars afspraken over investeringen in preventie en investeren we in sociale samenhang en veiligheid met bijvoorbeeld leergemeenschappen en buurtgesprekken. Zo geven we een nieuwe impuls aan een gezonde en stedelijke woonomgeving en bouwen we aan een nieuwe aanpak die inzetbaar is in de rest van de jaren '70 en '80 wijken in Nieuwegein.

Doelgroep *

De belangrijkste doelgroep voor de Regio Deal in alle drie de wijken zijn de bewoners van de wijken. We zetten in alle drie de wijken in op een prettige en gezonde leefomgeving voor de bewoners van de wijk. Zij gaan als eerste het verschil merken door de extra aandacht voor sociale problematiek, veiligheid en gezondheid, maar ook door de fysieke transformatie. In de aanpak van de drie wijken staan bewoners en ondernemers centraal en worden zij actief betrokken in projecten. Gezamenlijk met partners in de wijken ontwikkelen we programma's en een werkwijze die we optimaal willen inzetten voor het verbeteren van wijken. De impact van de aanpak reikt verder dan de wijken. De wijkaanpakken hebben een positieve uitstraling op de omliggende wijken en de interventies op woningmarkt hebben bijvoorbeeld een regionaal karakter. Zo versterken we met de aanpak zowel de leefbaarheid voor de bewoners van de wijken, het werkklimaat voor ondernemers als de aantrekkelijkheid van de regio als geheel.

Inzet *

De gemeenten geven bestuurlijke aandacht en prioriteit aan deze aanpak. De extra ambtelijke inzet in de wijken richt zich op het realiseren van activiteiten en het betrekken en enthousiasmeren van alle benodigde partners in de wijken.

Er is een groot aantal partners betrokken bij de activiteiten die worden uitgevoerd. Zij doen daar actief aan mee en leveren extra inzet. Bij het tegengaan van ondermijning is er bijvoorbeeld extra inzet vanuit politie, OM en belastingdienst. En de woningcorporaties leveren veel extra inzet op de toewijzing en begeleiding van huurders en het uitvoeren van renovaties.

De regio (de regionale gemeentes) heeft een ondersteunende rol, waarbij er bruggen geslagen worden naar andere lopende programma's, zoals het Ruimtelijk Economische Perspectief (REP), de Regionale Energie Strategie (RES), de Woondeal etc. De provincie steunt de Regio Deal aanpak in de wijken, organiseert de afstemming met de regionale partners en stuurt op de verspreiding van de opgedane kennis en ervaring. De provincie neemt ook actief deel aan de activiteiten, omdat het aansluit bij de provinciale ambities.

Samenwerking met het Rijk

Utrecht, Nieuwegein en Zeist en de provincie willen binnen deze Regio Deal graag samenwerken met het Rijk, onder andere voor de inbreng van deskundigheid om de extra acties samen uit te zetten. Ook willen we samen met het Rijk nadenken over regelgeving, bijvoorbeeld op het gebied van het toewijzingsbeleid van corporaties en de effecten hiervan.

We continueren lopende en zoeken nieuwe intensievere partnerschappen op het gebied van onderwijs, veiligheid, de woningmarkt, duurzaamheid en het sociaaleconomische programma:

- Op het gebied van werk en inkomen werken we met het Ministerie van SZW samen in het programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt (VIA). Heel specifiek zetten we daar in op een taal-leerwerktraject. Ook is er een pilot in het kader van de invoering van de nieuwe wet Inburgering waarbij extra taalaanbod voor vrouwelijke nareizigers wordt gerealiseerd. Daarnaast is er een subsidie van SZW: perspectief op werk. Dit geeft onder andere een impuls in de duurzame regionale samenwerking tussen werkgevers, opleiders en werkgeversservicepunten.
- Utrecht werkt op het gebied van gezondheid met het ministerie van VWS samen in verschillende trajecten, waaronder "Kansrijke start" en "Alles is gezondheid". Dit is een preventieve aanpak gericht op gezondheid voor de jongste jeugd. Met de Regio Deal wordt deze aanpak in Overvecht versterkt; we werken daarin graag samen met het ministerie.

De partners in de wijken investeren mee. Op dit moment hebben we extra investeringen van ruim EUR 150 mln. in beeld. Met hulp van de Regio Deal kan deze investering worden versneld en vergroot en verwachten we dat een veelvoud aan private investeringen volgt.

Controle en doelmatigheid

Een doelmatige besteding van middelen is te verwachten via het toezicht van gemeentelijke raadscommissies, controllers en rekenkamers. Financiering van de Regio Deal geschiedt op basis van een gelijke financiering door Rijk en regio. Daarnaast zal door externe partners als provincie en corporaties gezocht worden naar financiële en niet financiële ondersteuning bij de Regio Deal.

Structureel karakter *

Omschrijf op welke manier het structurele karakter op lange termijn wordt geborgd (na de bijdrage en inzet vanuit de Regio Envelop). Ga hierbij specifiek in op het financieringsmodel.

Vliegwiel

Deze Regio Deal dient als vliegwiel om op structurele basis het verschil te maken in wijkaanpakken. Door een nieuwe stimulans en versnelling in de programma's kunnen we het verschil maken en dat is belangrijk als volgende stap in een langdurige structurele wijkaanpak. Hiervoor is aanhaking van de vakdepartementen wenselijk. De wijkaanpak in Samen voor Overvecht heeft een horizon voor de komende 20 jaar en met de wijkaanpak Batau vernieuwen we systematisch alle buurten in Nieuwegein de komende decennia. De wijkaanpakken leveren lessen op die we elders in de gemeentes en regio's kunnen toepassen en zijn daarmee een voorbeeld voor soortgelijke wijken binnen en buiten de regio.

a. Overvecht

Samen voor Overvecht is een stevige en structurele aanpak voor 20 jaar. Dit betekent onder andere dat de gemeentelijke afdelingen bovenop de reguliere investeringen en werkzaamheden extra investeren in Overvecht. Daarnaast stimuleert onze aanpak ook partners tot extra inzet in Overvecht. Met de bijdrage vanuit de Regio Deal, de provincie en de extra middelen vanuit partners vergroten en versterken wij het programma op de voorheen genoemde doelen.

Dat alles is los van de investeringen die private partijen en corporaties al doen en gaan doen in bouwprojecten en renovaties. Dit gebeurt onder meer vanuit Werkplaats Overvecht: een samenwerking van 3 woningcorporaties en 7 marktpartijen die zich voor een periode van 20 jaar verenigen om te bouwen aan een sterkere wijk.

b. Vollenhove

Tijdens en na afloop van de Regio Deal zal in de wijk Vollenhove structureel geld worden geïnvesteerd voor een periode van minimaal 15 jaar in het kader van het project "Vollenhove Vooruit". De inzet is op basis van de ambities 2035: een vitale gemeenschap, diversiteit als kwaliteit, open en groen en een eigentijdse wijk. Dit programma is inmiddels gestart. Geïnvesteerd zal blijven worden in Vollenhove met speciale aandacht voor het wijkteam en sociaal team. Tenslotte zal samen met gemeente, corporaties en ontwikkelaars worden gezocht naar gezamenlijke projecten voor o.a. woningbouw en verduurzaming.

c. Batau

Om in Nieuwegein aan de gang te gaan met een nieuwe, brede wijkenaanpak willen we EUR. 10 mln investeren, waarvan EUR. 4,1 mln wordt geïnvesteerd door de gemeente Nieuwegein. Deze

investering komt uit het programma Betere Buurten en is een extra investering bovenop de reguliere ingrepen die gepland staan vanuit het Openbaar Domein van de gemeente Nieuwegein.

We verwachten in de uitwerking van de deal tot concretere financieringsafspraken te komen met onze partners, zoals dat nu ook al gebeurt op verschillende locaties in Nieuwegein. De investering moet zo een multipliereffect hebben.

Deze inzet staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een structurele investeringsopgave voor de opwaardering van de jaren '70 en '80 wijken in Nieuwegein. De gemeente trekt daar in de begroting structureel EUR. 1,9 mln voor uit en werkt in deze collegeperiode aan een plan om dit langjarig te bestendigen. De manier van werken die hier wordt beschreven moet zo 'geïstitutionaliseerd' worden; onderdeel worden van het standaardwerk van de gemeente. Belangrijk hierbij is dat het niet blijft bij een eenmalige investering, maar dat we actief betrokken blijven bij de verdere ontwikkeling van de buurten en wijken. Hier zetten we wijkcoördinatoren in, die blijven ook na de projectmatige investering betrokken in de wijk. Zo wordt de reconstructie van de wijk standaard een brede en structurele inzet.

d. Provincie

De provincie zet in op aantrekkelijke steden en dorpen met voldoende woningen van de juiste kwaliteit. Deze inzet loopt onder meer via de Provinciale Omgevingsvisie die in 2020 zal worden vastgesteld inclusief een beleids- en uitvoeringsprogramma wonen en werken. De inzet voor binnenstedelijke ontwikkeling zal worden gecontinueerd in een nieuw programma met een looptijd van 2021-2024, waarin zowel procesgeld als investeringsmiddelen is opgenomen. Tegelijk met deze Regio Deal in de regio Utrecht start de provincie met een parallelle aanpak in de regio Amersfoort met de wijk Soesterkwartier/Langs Eem en Spoor. Ook hiermee zoeken we de verbinding om te leren van elkaars aanpak.

Extra financieel instrumentarium

Voor onderdelen van deze ontwikkelopgave willen we nieuw financieel instrumentarium inzetten. Overvecht vormt een pilot waarin we, samen met het Ministerie van BZK, TU Delft en Gemeente Den Haag, onderzoeken hoe een Gebiedsinvesteringszone (GIZ) kan helpen om de maatschappelijke en financiële waarde te vergroten en te behouden, zowel voor de planfase als voor (her)investeren en beheren. Binnen de GIZ onderzoeken we een combinatie van bestaande en te ontwikkelen instrumenten. Door het gebied en de waarde daarvan centraal te stellen ontstaat een gemeenschappelijk doel en worden baten, lasten en risico's samen gedeeld. Een goede samenwerking met partners is cruciaal voor zowel de financiële als de maatschappelijke businesscase.

Kennisontwikkeling en kennisdeling

RIVM, de Universiteit Utrecht en GGD worden betrokken om resultaten van de wijkaanpak op de verschillende pijlers te monitoren en ervaringen en geleerde lessen op te halen. Informatie over onder andere de sociale samenhang, gezondheid, onderwijsachterstanden, het milieu (bijv. luchtkwaliteit, geluid), de inrichting van de omgeving, duurzaamheid (b.v. energietransitie) en economie wordt tegen elkaar afgewogen en vertaald naar een integrale aanpak om een specifieke wijk te verbeteren. Zo biedt monitoring en analyse handvatten om keuzes te maken in verschillende wijkaanpakken. De benodigde informatie wordt verzameld uit beschikbare databestanden in de regio, maar er wordt ook aanvullende informatie gebruikt op basis van wijkgesprekken en lokale metingen worden gebruikt. Hierbij wordt ook naar de inzet van 'citizen science' gekeken om

draagvlak van aanpassingen in de leefomgeving te vergroten. RIVM en Universiteit Utrecht zullen, bijvoorbeeld in samenwerking met Platform31, zorgdragen voor verspreiding en toepassing van de opgedane kennis en ervaring binnen en buiten de regio.

Een bredere aanpak dan alleen een Regio Deal

Naast de pijlers waar we op in zetten in het kader van de Regio Deal zetten we ons ook in voor een aantal andere opgaven. Deze opgaven zijn eveneens van belang bij het bieden van integrale oplossingen om de welvaart op zowel wijk-, stads- als regioniveau te verbeteren en de leefbaarheid te versterken. Deze opgaven zijn in andere gremia belegd en worden dus niet gefinancierd vanuit deze Regio Deal. Met de Regionale Energiestrategie (RES), de Woondeal Utrecht, het programma UNed, de opgave Ringpark (kwaliteit leefomgeving) en Nationaal park Utrechtse Heuvelrug geven we op regionaal en/of lokaal niveau invulling en uitvoering aan de separate opgaven. Voor deze opgaven zullen wij ook nadrukkelijk de samenwerking met het Rijk blijven zoeken.

Deze Regio Deal is onderdeel van een bredere provinciale aanpak op leefbare en gezonde wijken. Er vindt binnen de U16 wederzijdse afstemming plaats via een Bestuurlijk Overleg, ondersteund door een werkgroep met daarin de vertegenwoordigers van de provincie Utrecht, de gemeente Amersfoort en de gemeente Utrecht (namens de Regio Deal U16-gemeenten). Via de bestuurstafels van de U16 wordt verslag gedaan van de voortgang en de resultaten van de Regio Deal. De aanpak kan niet los gezien worden van de aanpak van de andere prioriteiten in de regio U16.

Governance *

a. Gezamenlijke Stuurgroep en werkgroep

Sturing op en uitvoering geven aan de doelen van de Regio Deal vindt plaats op drie verschillende niveaus. De coördinatie van de stuurgroep en de regionale werkgroep ligt bij de gemeente Utrecht.

1. Per wijk is er een wijkcoalitie, in de vorm van een klankbordgroep of buurttafels. Deze coalities bestaande uit (bestuurders van) gemeente en lokale partners stuurt inhoudelijk op de uitvoering van de Regio Deal in Overvecht, Batau en Vollenhove.
2. De regionale coördinatie over de investeringen uit de Regio Deal, afspraken met regionale partners en het Rijk en kennisdeling zullen plaatsvinden in de regionale werkgroep. De werkgroep bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van Utrecht, Nieuwegein en Zeist en provincie, kennispartners, aangevuld met relevante ministeries.
3. De bestuurlijke afstemming en sturing op de Regio Deal vindt plaats vanuit de U16. Er is een regionaal bestuurlijk overleg waarin drie inhoudelijk verantwoordelijk wethouders van de gemeente Utrecht, Zeist en Nieuwegein en de Gedeputeerde van de Provincie Utrecht zitting hebben. Dit regionaal bestuurlijk overleg treedt op als gezamenlijke stuurgroep om uitvoering te geven aan deze Regio Deal. De input voor de stuurgroep komt vanuit de wijken. Hierin worden strategische afspraken gemaakt, kaders voor de samenwerking bepaald en zullen kennisdeling en monitoring van de resultaten onderdeel zijn.

b. Wijkcoalities

Overvecht

De realisatie en sturing van de Regio Deal wordt in Overvecht gedaan in nauwe samenhang met de reeds lopende aanpak Samen voor Overvecht (zie online het Ambitiedocument Samen voor Overvecht). De Ruimtelijk regisseur en de programmamanager Samen voor Overvecht bewaken de voortgang en continuïteit. De gemeentelijke afstemming vindt plaats in een Kernteam. De afstemming met partners in de wijk gaat via een periodiek Wijkoverleg en voor de relatie met bewoners zijn er vijftig wijkambassadeurs. De aansturing is in handen van de wethouder Samen voor Overvecht. Wij organiseren tweemaal per jaar een brede netwerkbijeenkomst voor alle betrokken

partners, gericht op onderlinge samenwerking en inhoudelijke verdieping. De samenwerkingsverbanden, zoals Werkplaats Overvecht, hebben een horizon van 15 tot 20 jaar.

In Overvecht werken we met een Wijkcoalitie waarin de sleutelfiguren voor het realiseren van de wijkvernieuwing de krachten bundelen en richting geven aan ontwikkeling. Deelnemers aan deze Wijkcoalitie zijn onder andere de wethouder Samen voor Overvecht (voorzitter), twee vooraanstaande ondernemers, twee schoolbestuurders, een huisarts, drie corporatiebestuurders, de voorzitter van de wijkraad, een vertegenwoordiger van het bewonersplatform, één van de marktpartijen uit Werkplaats Overvecht, de politie, het buurtteam en een bestuurder van een zorgorganisatie. Wij nodigen de relevante partners van het Rijk uit om aan deze Wijkcoalitie deel te nemen.

Vollenhove

De Regio Deal in de wijk Vollenhove wordt gerealiseerd via het programma Vollenhove Vooruit. Hierover is reeds op grote schaal een interactief traject gestart met stakeholders en bewoners om te komen tot overeenstemming en commitment bij doelen, ambities en kansen met een klankbordgroep. Een groot gemeentelijk team vanuit Zeist ondersteunt dit programma. Een programmamanager voor het programma is aangesteld, evenals een wijkmanager.

Beleidsmatige verantwoording in Zeist wordt geborgd via een speciaal voor de Regio Deal ingestelde raadscommissie, via de bestuurstafels van de U16 en via voortgangsrapportages aan college en raad.

Batau

Op gemeentelijk niveau versterken we het al bestaande programma Betere Buurten met personele inzet. Dit wordt het coördinatiepunt voor de uitvoering van de Regio Deal. In het programmateam wordt de voortgang gemonitord, de lijntjes gelegd met andere programma's en de nodige besluitvorming voorbereid. In de huidige organisatie is een programmamanager Betere Buurten aangesteld met daarbij projectleiders per wijk.

Een groot deel van de inzet in de wijken wordt niet alleen geïnitieerd en uitgevoerd door de gemeente, maar in samenwerking met of door andere partijen. We werken in al onze wijkgerichte programma's in de vorm van buurttafels samen met tal van partners: bewoners(groepen), maatschappelijke partijen, ondernemers en ketenpartners, zoals de GGD of Politie.

c. Controle en monitoring

Controle op de besteding van middelen zijn de jaarlijkse voortgangsrapportages van de drie gemeenten. Daarnaast vindt monitoring plaats op de afgesproken indicatoren. We proberen hierbij zoveel mogelijk aan te sluiten op bestaande gemeentelijke monitoring in plaats van nieuwe instrumenten. We werken dit verder uit samen met onze kennispartners.

Bijlage 2: Deal vitale wijken Amersfoort

Titel

Gezond Stedelijk Leven in vitale wijken in de regio Amersfoort

Partijen

De gemeente Amersfoort dient- met steun van de zeven gemeenten van de regio Amersfoort- deze propositie in om tot een deal vitale wijken te komen met de provincie Utrecht. Deze propositie richt zich op een wijk in Amersfoort die als praktisch voorbeeld dient in de regio. Successen en leerpunten uit dit wijkprogramma worden met de regio gedeeld in een praktische vorm, zodat ook in andere wijken stappen gezet kunnen worden.

Het vergroten van de leefbaarheid van de wijk is geen som van wijkgerelateerde thema's. Het vraagt om een integrale aanpak van vraagstukken, het onderzoeken van onderlinge afhankelijkheden en het inzichtelijk maken van deze afhankelijkheden. Ook moet dit vertaald worden naar praktisch toepasbaar resultaat. Hiervoor is een intensieve samenwerking essentieel. Er wordt een partnerschap voorzien met verschillende publieke en private partijen. De UU, het RIVM en de GGD zijn aangesloten als kennispartners. Daarnaast werken we met de wijknetwerken waar bewoners, ondernemers, zorgpartijen, corporaties, politie en kennispartijen bij aangesloten zijn. Welke wijknetwerken dat zijn in deze specifieke deal staat verder toegelicht in het gedeelte "voorgestelde aanpak".

Regio

De aanvraag omvat de wijk Soesterkwartier (circa 12.000 inwoners en 5.650 woningen) en de gebiedsontwikkeling Langs Eem en Spoor (circa 3.000 woningen).

Opgave

De regio Amersfoort is een aantrekkelijke plek om te wonen. Het ligt centraal in Nederland met een rijke groene omgeving die bestaat uit de Utrechtse Heuvelrug, het weidse polderlandschap van Eemland en het kleinschalige bekenlandschap van de Gelderse Vallei. De beste universiteiten van Nederland, één van de grootste luchthavens van Europa, de wereldtop aan musea, prachtige historische binnensteden, zeer goede restaurants, populaire attractieparken en uitgestrekte recreatiegebieden zijn snel bereikbaar. De regio staat in de top 3 van Nederlandse regio's met de meeste arbeidsplaatsen die zowel per auto als per trein bereikbaar zijn. De regio is van alle kanten goed bereikbaar en daarmee een goede plek om te ondernemen. Regio Amersfoort behoort tot de best presterende en meest concurrerende regio's van Europa op het gebied van bereikbaarheid, de arbeidsmarkt en innovatie. Het succes van de regio is terug te zien in de cijfers. Amersfoort is in economische termen een sterke groeiregio en is de op twee na meest snelgroeïende regio van Nederland in de periode 1996-2016.

De keerzijde hiervan is dat Amersfoort één van de 7 door BZK geïdentificeerde "spanningsregio's" op de Nederlandse woningmarkt is. Als totale regio is er tot 2030 een behoefte aan circa 25.000 woningen. De forse groei in de vraag naar woningen leidt ook tot vraag in het aantal arbeidsplaatsen en tot een sterke toename in de mobiliteit. Daarbij komen bovendien grote en complexe (ruimtelijke) opgaven als de klimaat-, landbouw, en energietransitie. Dit leidt tot grote zorgen over de toekomstige brede welvaart van de regio, zowel binnenstedelijk als in de landelijke gebieden daaromheen. Een

economisch welvarende, sociale, gezonde en groene leefomgeving is immers van vitaal belang voor onze inwoners. Ruim de helft van de regionale woningbehoefte landt in de stad Amersfoort, waar 10.000 woningen binnenstedelijk gerealiseerd worden. Amersfoort vormt een aantrekkelijk vestigingsgebied in de noordvleugel van de Randstad en staat dan ook in de top 5 zoekacties van Amsterdammers die een woning zoeken.

De druk op de ruimte neemt dus drastisch toe, waardoor de aantrekkelijkheid en vitaliteit van de regio wordt bedreigd. Hoe zorgen we ervoor dat de regio Amersfoort aantrekkelijk en vitaal blijft? Hoe kunnen mensen in de toekomst nog steeds op een prettige manier wonen en werken? Hoe zorgen we ervoor dat de economische structuur duurzaam en robuust wordt? Om onze (internationale) positie als één van de meest competitieve regio's van Europa te behouden en te versterken moeten we als regio gezamenlijk aan de slag! Een goed economisch vestigingsklimaat is alleen realistisch wanneer er sprake is van gezond stedelijk leven. Met de regionale energiestrategieën (RES), de Woondeal U16 en de nog af te sluiten woondeal regio Amersfoort, het programma UNed, de opgave Ringparken (kwaliteit leefomgeving) en Nationaal park Utrechtse Heuvelrug, geven we op regionaal en lokaal niveau invulling en uitvoering aan de separate opgaven. Voor deze opgaven zullen wij ook nadrukkelijk de samenwerking met het Rijk zoeken.

In het kader van de deal richten we ons op het wijkniveau. Dat is waar de inwoners direct worden geraakt door de opgaven die er spelen. In wijken komen fysieke en sociale opgaven samen in concrete inspanningen en kunnen inwoners bijdragen aan de ontwikkeling van hun eigen vitale en groene wijk.

Urgentie én momentum liggen daar waar nieuwe ontwikkelingen de bestaande stad raken. Dat is bij uitstek het geval ten westen van het stadscentrum. Daar wordt de komende jaren een gebiedsontwikkeling met onder meer zo'n 3.000 woningen gerealiseerd; Langs Eem & Spoor. Deze ontwikkeling ligt als een hoefijzer om de bestaande wijk Soesterkwartier heen. Het Soesterkwartier is een wijk met veel eigenheid, veel kracht, maar ook met veel sociale en fysieke opgaven. Opgaven die problematischer worden door de nieuwe ontwikkelingen om de wijk heen (denk aan het risico op gentrificatie en segregatie), maar ook opgaven die daar veel baat bij (kunnen) hebben (denk aan groter draagvlak voor voorzieningen). Deze propositie voor een deal met de provincie draait om het verbinden van de sociaaleconomische opgave met de ruimtelijke en fysieke opgaven. **Uitgangspunt daarbij is dat groei en daarmee nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de bestaande stad en dat nieuw en oud elkaar versterken.**

De wijk Soesterkwartier is, met de ligging dichtbij het centraal station en aan de rand van het historisch centrum van Amersfoort, geliefd en in trek. Het Soesterkwartier heeft rond de 12.000 inwoners en kent haar oorsprong in de noodzaak voor woningen voor de spoorarbeiders. Dit zijn de huizen aan de zuidzijde van de Noordewierweg. In de jaren '30 werden aan de noordzijde van de wijk huizen voor spoormedewerkers met hogere functies gebouwd: de Rivierenbuurt. Dit is een groene tuinwijk voor de middenklasse die nu in trek is bij jonge tweeverdieners. De in de jaren '50 gebouwde Bloemen- en Bomenbuurt kent een tegenovergestelde ontwikkeling. Veel mensen die daar een woning huren, hebben met sociaal-economische uitdagingen te maken. Als geheel is het Soesterkwartier een gemengde wijk, met binnen de wijk duidelijke verschillen. Het is een saamhorige en volkse wijk met een sterke wijkbeleving. De rol van het actieve en breed gedragen buurtnetwerk wordt zeer positief ervaren. Professionals en vrijwilligers ontmoeten elkaar op regelmatige basis, en bespreken met elkaar de welstand van de wijk.

De leefbaarheid wordt in het algemeen als positief ervaren, maar het verdwijnen van winkel-, sociale- en welzijnsvoorzieningen wordt als een risico gezien. Als arbeiderswijk is het Soesterkwartier gevoelig voor schommelingen in de economie. Dit vertaalt zich in het verdwijnen van werkgelegenheid en (daaraan gekoppeld) armoede. Armoede komt veel voor in het Soesterkwartier. Eén op de vijf bezoekers van de Amersfoortse Voedselbank komt uit de wijk. De sociale problematiek in de wijk bestaat naast armoede ook uit psychosociale problematiek bij jongeren en volwassenen. Dit is terug te zien in het hoge gebruik van voorzieningen zoals WMO en jeugdzorg. Daarnaast zijn er weinig plekken waar jongeren heen kunnen en elkaar kunnen ontmoeten. Een andere kwetsbare doelgroep wordt gevormd door de ouderen in de wijk. Zo is in het wijkbeheergebied Soesterkwartier-Isselt het aandeel eenzame senioren (14.7% in 2016) hoger dan gemiddeld in Amersfoort (9.4% in 2016). Deze multi-problematiek onder jongeren en ouderen leidt onder meer tot stress en een ongezonde leefstijl, wat de gezondheid en kwaliteit van leven sterk verminderd. Het gebrek aan kansen en dragend vermogen in de wijk is daarnaast een voedingsbodem voor ondermijnende criminaliteit en overlast in de wijk.

Rondom de wijk wordt gewerkt aan de gebiedsontwikkeling “Langs Eem en Spoor”. Deze ontwikkeling biedt kansen om een positieve impuls aan het Soesterkwartier te geven. Zo zal deze ontwikkeling dynamiek met zich mee brengen en krijgen wijkvoorzieningen meer draagvlak door de groei van het aantal huishoudens. Tegelijkertijd brengt de groei van het aantal bewoners in de wijk uitdagingen met zich mee. Er is bijvoorbeeld het risico op gentrificatie waarbij inwoners met minder financiële draagkracht naar de rand van de wijk worden gedrukt. Dit kan segregatie (bijvoorbeeld op scholen) versterken en mogelijk sociale spanning opleveren. Op het gebied van mobiliteit zijn doorstroming, verkeersveiligheid en parkeren een uitdaging. De ontsluiting van het Soesterkwartier staat onder druk, net als de hoofdas van de wijk: de Noordewierweg. De economische vitaliteit van diezelfde hoofdas vraagt nu al om aandacht, net als de brede gezondheids- en welzijnsvraagstukken in het Soesterkwartier.

Doel en ambitie

De ambitie van deze deal is een **gezond stedelijk leven voor iedereen** in het Soesterkwartier en de gebieden hier direct omheen. Hierbij is gezondheid meer dan de af- of aanwezigheid van ziekte. Het is het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Een gelukkig leven voor iedereen. Dit doen we door te werken aan **brede welvaart** en aan een goed toegankelijke vitale groene wijk. Een wijk waar de inwoners een mentaal en fysiek gezond leven kunnen leiden. Waar mensen worden uitgenodigd tot bewegen, en om elkaar te ontmoeten. Een wijk met weinig overlast en een gezonde economie waar mensen passende banen en opleidingen hebben en actief mee kunnen doen in de samenleving. Met aansluiting op stadsbrede recreatieve en culturele functies. Een wijk waar gezond leven en duurzaamheid, in de brede zin, de norm is.

Voor het waarmaken van onze ambities koppelen we de gebiedsontwikkelingen in Langs Eem & Spoor aan de opgaven en kansen in de wijk. We willen het gebied laten groeien zonder de leefbaarheid en gezondheid in de bestaande wijk onder druk te zetten. Hierbij is een aandachtspunt het prijskaartje dat aan de meest prettige en gezonde woongebieden hangt. Ook voor starters wordt het steeds lastiger om een betaalbare woning in onze regio te vinden. Financiële problemen die hierdoor kunnen ontstaan brengen het risico mee van een armoedeval. **We willen de investeringen in de**

gebiedsontwikkeling Langs Eem & Spoor benutten om het Soesterkwartier te versterken. We investeren daarmee niet alleen in nieuwe ontwikkelingen en groei, maar proberen ook de leefbaarheid en vitaliteit van het hele gebied te verbeteren.

Deze ambitie wordt gevormd door vijf pijlers: gezondheid, onderwijs, participatie en armoede, veiligheid, wonen en woonomgeving. Binnen deze pijlers zijn doelen geformuleerd waar we op toetsen. Om de doelen te behalen is een samenspel van verschillende beleidsterreinen nodig. Door interventies slim te combineren proberen we oplossingen te bieden aan problemen in de wijken. Met deze fysieke en sociale interventies op het snijvlak van alle pijlers verbeteren we het perspectief voor Amersfoortse inwoners en bedrijven.

Gezondheid

We werken aan een wijk waar gezondheid en het welbevinden van de bewoners centraal staat. Waar de mate van ervaren gezondheid en welbevinden hoog is. Op het terrein van gezondheid hebben we de volgende doelen:

- We **stimuleren fysieke beweging** door wandel-, loop- en fietsroutes te verbeteren, bewegingslinten in de wijk aan te leggen en de toegankelijkheid van recreatie- en sportvoorzieningen te verbeteren.
- We **beperken de gezondheidsrisico's van warm weer** door de openbare ruimte klimaatadaptief in te richten. Met een robuust groenblauw netwerk in de wijk verkoelen we de omgeving.
- We **verbeteren de luchtkwaliteit** met goede alternatieven voor gemotoriseerd verkeer en door het Soesterkwartier verkeersluwer te maken.
- We **verbeteren het mentaal welzijn** van inwoners door de openbare ruimte met meer groen te verzachten en meer plekken te creëren waar stilte en rust kan worden gevonden.
- We **stimuleren gezonde voeding** door samen met maatschappelijke organisaties, buurtinitiatieven en inwoners buurtmoestuinen te creëren en hier ook sociale activiteiten te faciliteren.

Onderwijs

We werken aan een wijk met scholen waar kinderen en ouders elkaar ontmoeten. De scholen leggen een stevige basis voor een kansrijke arbeidstoekomst en een gezonde levensstijl. Voor onderwijs hebben we de volgende doelen:

- We **stimuleren ontmoeting en uitwisseling** tussen bewoners van de bestaande wijk en de nieuwe wijken om zodoende sociale samenhang en wederzijds begrip te bevorderen.
- We **ontwikkelen een doorlopende leerlijn** richting stages en werk. Dat begint bij overgang van basis naar middelbaar onderwijs en loopt door tot loopbaanbegeleiding gericht op kansrijke marktgroepen met een groeiend marktaandeel. We **bevorderen het gebruik van deelfaciliteiten** tussen scholen en een brede doelgroep in de wijk en slaan hiermee een sociale brug. Denk hierbij aan natuureducatie in buurtmoestuinen, sportdagen bij de sportverenigingen of het combineren van naschoolse activiteiten.
- We **stimuleren natuureducatie en kennis van voeding** met behulp van schooltuinen en door ruimte te bieden aan lessen in de buurtmoestuin of in het openbaar groen.
- We **stimuleren creativiteit, sport en spel** door meer natuurspeelplaatsen te creëren, deels ter vervanging van bestaande speelplaatsen.

Participatie en armoede

We werken aan een wijk waar het prettig samenleven is en waar iedereen meedoet in de maatschappij. Op het terrein van participatie en armoede hebben we de volgende doelen:

- We **beschermen en stimuleren de werkgelegenheid in de wijk** door de Noordewierweg als vitale kern van winkelvoorzieningen te ontwikkelen en geven sociale ondernemers hier een plaats.
- We **zorgen dat deelname aan voorzieningen laagdrempelig is** vooral voor kinderen en jongeren. Ook zorgen we dat de kwaliteit van de buurtvoorzieningen goed is.
- We **stimuleren de wijkinitiatieven, onder andere door te** zorgen dat ze de ruimte hebben om te groeien, de benodigde voorzieningen hebben. We leggen nadruk op leergemeenschappen, mentorschap en community building.
- We **verhogen de sociale cohesie en zingeving** door initiatieven voor wijkparticipatie en ontmoeting te stimuleren en inwoners te betrekken bij het inrichten en onderhouden van hun leefomgeving.

Veiligheid

We werken aan een veilige wijk waar de kans op verkeersongelukken laag is, kinderen veilige speelplekken hebben en weinig vandalisme en criminaliteit voor komt.

- We **starten met een gebiedsgerichte aanpak multi-problematiek en ondermijning**. Dit doen we onder andere door het voeren van leefbaarheidsgesprekken in de wijk.
- We **bieden een beter perspectief voor de jeugd** door onder andere een nauwe samenwerking met het onderwijs. We richten ons op het vroeg signaleren van de aanwas van criminaliteit en het tegengaan door onder andere mentorschapsprojecten en inspirerende alternatieven.
- We **bevorderen de sociale veiligheid** door onveilige locaties in de wijken aan te pakken en sociale controle te bevorderen door het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van de wijk.
- We **dringen verkeersonveiligheid terug** met snelheidsbeperkende maatregelen op de Noordewierweg.
- We **verbeteren de toegankelijkheid van voorzieningen** met name voor ouderen en mensen met een beperking. Dit doen we door de leefomgeving slim in te richten en te zorgen dat deze doelgroep veilig en nabij passende voorzieningen kan wonen.

Wonen en woonomgeving

We werken aan duurzame wijken die klaar zijn voor de toekomst en waar bewoners comfortabel kunnen wonen. Waar de diverse mix aan inwoners een kracht is. Met een gemengd woningaanbod en ruimte voor iedereen. Waar het prettig is om te verblijven en waar de openbare ruimte en het groen uitnodigen tot ontmoeting en beweging. Wijken die toegankelijk zijn voor inwoners, gebruikers en passanten. Op het fysieke terrein hebben we de volgende doelen:

- We **dragen bij aan de regionale woningbouwopgave** .
- We **behouden de gemengde balans van wijk** door bij nieuwbouw aandacht te hebben voor betaalbare woningen. Ook geven we in de gebiedsontwikkeling ruimte aan nieuwe woonconcepten gericht op het ondersteunen van sociale cohesie.
- We **gaan voor integrale oplossingen**. Door bijvoorbeeld blauwgroene routes door de wijk aan te leggen. Zo verbeteren tegelijkertijd de klimaatbestendigheid, verhogen we de biodiversiteit, stimuleren gezondheid, duurzame mobiliteit en sociale cohesie.
- We **combineren een fysieke aanpak met een sociale aanpak** bij het verduurzamen van de woningvoorraad zodat bewoners ook op sociaaleconomisch vlak verder geholpen worden. We werken toe naar een gasloze wijk in 2030 en organiseren initiatieven om het energieverbruik van huishoudens te verlagen.
- We **verbeteren de verblijfskwaliteit van het winkelgebied** door deze te ontwikkelen naar een vitale kern. Hiermee verbeteren we ook de wijk overstijgende voorzieningen.

- We **verbeteren de toegankelijkheid van de wijk** met behoud van een goede OV-verbinding en bevorderen de verkeersdoorstroom rondom de wijk. De inrichting van de Noordewierweg draagt bij aan de veiligheid.
- We **onderzoeken de mogelijkheden van mobility as a service (in Langs Eem & Spoor)** aan de hand van een pilot. We nemen het hieruit voortvloeiende risico op parkeerproblematiek in het Soesterkwartier mee en onderzoeken de alternatieven.
- We **verbeteren de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de Utrechtse Heuvelrug** vanuit de wijk en het centrum van Amersfoort. Dit doen we door de groengordel als een ringpark om het Soesterkwartier in te richten en dit park het spoor te laten overbruggen naar de Heuvelrug.

Voorgestelde aanpak

We hebben 5 ambities geformuleerd waarmee we de doelstellingen onder de vijf pijlers willen behalen:

- Leefbaar groen
- Vitale kernen en een brede welvaart
- Gezond stedelijk leven / positieve gezondheid
- Soesterkwartier energieneutraal
- Ontsluiting Soesterkwartier: groen, grijs en blauw

Elke ambitie correspondeert met de één of meer pijlers: 1. Gezondheid, 2. Onderwijs, 3. Participatie en Armoede, 4. Veiligheid, en 5. Wonen en Woonomgeving. Per ambitie staat tussen haakjes vermeld welke pijlers dat betreft.

Onder elke ambitie wordt een aantal concrete acties benoemd dat kan bijdragen aan het realiseren ervan. Welke plannen en acties daadwerkelijk tot uitvoering komen, is op dit moment nog niet te zeggen. Dit komt tot verdere uiting in een aanpak (bv. een uitvoeringsplan) die in samenspraak met bewoners en provincie tot stand komt.

Leefbaar groen (pijlers 1, 3 en 5)

Het stedenbouwkundige patroon van Het Soesterkwartier is grotendeels geïnspireerd op de tuinstadgedachte met gebogen wegen en hof vormige ruimten. Een structuur die nog steeds zichtbaar is, maar waarvan de groeninvulling minimaal is. Het Soesterkwartier is één van de minst groene wijken van Amersfoort en scoort met slechts 2,4m² groen per woning zwaar onder het gemiddelde van Amersfoort. Ook water is er weinig. De meeste buurten (met uitzondering van de Rivierenbuurt-Oost en de Bomenbuurt) bestaan voor minder dan 1% uit water. Het gebrek aan groen en blauw is vanuit het perspectief van klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezondheid een zeer urgente opgave.

Het langgerekte Soesterkwartier wordt gekenmerkt door de brede plantsoengordel aan de noordzijde waarin zich, in een paviljoenachtige setting, wijkoverstijgende voorzieningen bevinden zoals scholen en sportvelden. Vooral de sportvelden zijn omvangrijk. Het is mogelijk dat deze ruimte beter en efficiënter ingericht kan worden. Door bijvoorbeeld over te stappen op circulair kunstgras kunnen de sportvelden intensiever gebruikt worden. Daarmee komt ruimte vrij voor meer parklandschap. We stimuleren hiermee meervoudig ruimtegebruik, maken het landschap aantrekkelijker en geven het gebied nieuwe betekenis en eigen identiteit. Door de groengordel ook over het spoor te verbinden met Birkhoven en de Bokkeduinen ontstaat er een ringpark om het Soesterkwartier die direct in

contact staat met de Utrechtse Heuvelrug. Dit sluit sterk aan op de Ringparkfilosofie van de provincie Utrecht om in een groeiende regio de groene waarden te verstevigen en ruimtelijke economische meerwaarde te creëren. Door ook binnen de wijk meer groen aan te leggen, ontstaat een robuust en hecht verbonden groenblauw netwerk. De maatschappelijke voordelen van deze vergroening kunnen in beeld worden gebracht met modellen die het RIVM heeft ontwikkeld in het kader van de City Deal “Waarde van Groen en Blauw in de Stad”. De verhoogde toegankelijkheid van openbaar groen bevordert niet alleen sociale cohesie en gezondheid, maar verbetert ook de biodiversiteit en biedt oplossingen in klimaatadaptie-opgaven. Het groen draagt dus bij aan gezond stedelijk leven en zorgt dat we een aantrekkelijke en competitieve regio zijn en blijven.

Concrete plannen om te komen tot leefbaar groen:

- De groengordel als ringpark om het Soesterkwartier. Door dit park middels een groenblauwe dooradering van het gebied op het Soesterkwartier en “Langs Eem en Spoor” aan te sluiten, wordt groen beter bereikbaar voor alle inwoners. Groene recreatie gaat doorgaans gepaard met beweging en daarmee is het gezond voor lichaam en hoofd. Daarnaast is het sociaal en verbindend om met elkaar de natuur in te gaan en de natuur te ontdekken. Een groene verrijking van het ringpark waarmee het bijdraagt aan sociale cohesie en de fysieke en mentale gezondheid van de inwoners en gebruikers. De groene long van de wijk.
- De groengordel, over het spoor, verbinden met Birkhoven en de Bokkeduinen. Een kans om het ringpark en het groenblauwe netwerk van Amersfoort beter aan te sluiten op het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug en het groene netwerk van de regio. De flanken van de Heuvelrug worden ook beter bereikbaar voor het Soesterkwartier en ‘Langs Eem en Spoor’.
- Het creëren van ontmoetingsplekken voor gezinnen, jongeren en ouderen en het organiseren van meer natuurspeelplaatsen (deels ter vervanging van bestaande speelplaatsen). Het biedt een zachter aanzicht van de wijk, toename in biodiversiteit, minder hitte stress, en kansen voor natuureducatie. Denk aan buurtmoestuinen, stadslandbouw, educatieve tuinen en zelfbeheer van openbare ruimte. Ontwikkelingen waar de volkstuinvereniging Vreeland, de scholen en de sportverenigingen in de groengordel een belangrijke rol in kunnen nemen.
- Het vergroenen van daken, gevels en tuinen via onder andere ‘operatie Steenbreek’ en natuurlijk ingerichte ‘Heuvelrugtuinen’ om zo de wijk als geheel klimaatbestendiger te maken en de biodiversiteit van het gebied te verhogen.

Vitale kernen en brede welvaart (pijlers 1 tot en met 5)

De ontwikkeling van “Langs Eem en Spoor” kan de vitaliteit van de wijk verbeteren door het Soesterkwartier beter te verbinden met de omliggende gebieden, de binnenstad en het station. In “Langs Eem en Spoor” worden tot 2030 circa 3.000 woningen gerealiseerd in de verschillende deelprojecten. Het biedt de kans om een nieuw uniek gebied toe te voegen aan de stad. Een gebied dat de “huiskamer en suite” van de historische binnenstad kan worden. Een aantrekkelijk gebied dat aanvullend en complementair is aan de binnenstad, waar functies als wonen, werken, leren en recreëren door elkaar gemengd zijn. Het biedt de kans om een grote woningopgave te vervullen en tevens een bruisend stedelijk gebied te creëren door een mix van wonen, werken en voorzieningen. Naast de intrinsieke doelen van de ontwikkelingen binnen “Langs Eem en Spoor” (woningbouwopgave, herontwikkelingsopgave, etc.) is er een belangrijke opgave om het Soesterkwartier een kwaliteitsimpuls te geven. Het is een puzzel waarbij de balans wordt gezocht tussen het gebruiken van de goede basisvoorzieningen van het Soesterkwartier en de levendigheid in het gebied van “Langs Eem

en Spoor". De kwaliteit van de bestaande basisvoorzieningen in het Soesterkwartier als scholen is goed. Tegelijkertijd voelen de winkels in de wijk het effect van onder meer de ontwikkelingen om de wijk heen. Het Soesterkwartier en haar voorzieningen vragen om een ontwikkelslag om te zorgen dat de bewoners van "Langs Eem en Spoor" zich hierop zullen oriënteren.

De Noordewierweg ligt middenin het Soesterkwartier en het nieuwe stadsdeel "Langs Eem en Spoor". Het betreft een gemengd winkelgebied dat opgaven heeft op het gebied van (sociale) veiligheid en economische aantrekkingskracht. Hoewel de leegstand procentueel gezien lijkt mee te vallen (3%), zien we dat er behoorlijk wat verloop in de winkels zit. Dit duidt op een redelijk percentage 'gelukszoekers' die in het Soesterkwartier landen omdat de winkeluren hier laag zijn. Dit komt doordat zowel de locaties als de panden op dit moment minder geschikt zijn voor moderne retail. Door een herinrichting kan er een aantrekkelijker en moderner winkelgebied in het hart van de wijk ontstaan. Deze herinrichting moet veiliger zijn voor alle verkeersdeelnemers, verkeerssluw(er) én met meer groen. Hiermee werken we aan verhoging van het voorzieningenniveau, de sociale cohesie in de wijk en klimaatadaptatie. De Noorderwierweg wordt daarmee het economische hart van de wijk.

Wanneer "De Wagenwerkplaats" (een deelgebied van "Langs Eem en Spoor") als "creatieve brug tussen het Soesterkwartier en het centrum" verder is ontwikkeld neemt de doorstroom van mensen naar verwachting toe. Dit zal een boost geven aan het draagvlak voor de voorzieningen in de wijk. Het zal het Soesterkwartier een nóg meer aantrekkelijke wijk maken om in te wonen. Scholen en verenigingen in de wijk kunnen een flinke impuls krijgen, en zijn de plek om de sociale brug te slaan tussen oude en nieuwe bewoners. We verkennen de kracht van ontmoeting in de klassen (kinderen) en op de schoolpleinen (ouders) van de basisscholen in de wijk. Ook is de gebiedsontwikkeling een kans voor nieuwe voorzieningen voor de wijk, mits deze complementair zijn aan de bestaande voorzieningen en geen alternatief bieden. Het initiatief "Samenwerkplaats 2.0" biedt een uitwerking om betaalbare vierkante meters voor sociale en culturele activiteiten mogelijk te maken. Ook wordt samenwerking gezocht met de bestaande voorzieningen in de wijk voor meervoudig gebruik. Kortom, het bestaande centrum wordt versterkt, waardoor onderscheidende woon- en werkmilieus worden ontwikkeld die gebruik maken van de specifieke kwaliteit van het Soesterkwartier: de centrale ligging dicht bij het historisch centrum, een gemêleerde wijk, nabij het centraal station en welke potentieel heel groen en vitaal kan zijn.

Concrete plannen om te komen tot vitale kernen en welvaart:

- Het versterken van de verbinding van de gebiedsontwikkeling "Langs Eem en Spoor" met het Soesterkwartier zodat dit wijkdeel meeprofiteert en onderdeel wordt van de 'huiskamer en suite' van de historische binnenstad.
- De ruimte van braak liggend terrein benutten voor de realisatie van nieuwe woningen om de woningbouwopgave in te vullen en dit stadsdeel te ontwikkelen naar een bruisend stedelijk gebied voor wonen, werken en recreëren.
- De ontwikkeling van "De Wagenwerkplaats" ("De creatieve brug tussen het Soesterkwartier en het centrum, ontmoetingsplaats voor kunstzinnig Amersfoort") benutten als stimulans voor voorzieningen in het Soesterkwartier.
- Het vergroten van de sociale cohesie in de wijk door het aanpakken van de opgaven van de Noordewierweg, het investeren in deelfaciliteiten, het clusteren van voorzieningen, het faciliteren van ontmoetingsplekken en het betaalbaar houden van de bestaande wijk.

Gezond stedelijk leven / positieve gezondheid (pijlers 1, 2, 3 en 5)

Waar mensen elkaar ontmoeten, begint de samenleving. Ontmoetingsplekken en pleisterplaatsen zijn dan ook overal. Buiten op straat, in het openbare groen, in het “Hart van het Soesterkwartier”, op de speelplaatsen en in de speeltuinen, in de “tuin van de Plataan”, die haar hekken openzet voor de hele wijk. Ook binnen-gelegenheden, zoals De Nieuwe Sleutel, het Wijkmuseum, de buurthuis kamers en Jongeren centrum De Reset vervullen hier een belangrijke functie. De vraag naar vrijwilligerswerk neemt toe. Deze vorm van onbetaalde werkgelegenheid wil de wijk stimuleren, ten gunste van de saamhorigheid in de buurt. Ze laten zich ondersteunen door de vrijwilligersvacaturebank van Indebuurt033 voor het vinden van vrijwilligers voor praktische ondersteuning. Vraag en aanbod vinden elkaar door persoonlijke contacten en de inzet van bijvoorbeeld de burenhulpdienst “Heb je even voor mij”, het Wijkleerbedrijf Soesterkwartier, de werkgroep ‘Zorg om mensen’, arbeidsreintegratie project “Typisch Jij”, de Sociale Gasten, en het repaircafé.³

Eenzaamheid en sociaal isolement zijn weerbarstige problemen. Veel senioren uit de wijk zijn en voelen zich geïsoleerd in de bolwerken van de Puntenburg, de Plataan en Birkhoven. De wijk probeert ze meer te betrekken in het maatschappelijk leven in de wijk en door bijvoorbeeld het initiatief “De Eetlijn”, dat dagelijks op diverse locaties op de Noordewierweg elkaar laagdrempelig ontmoetingen aan tafel organiseert..

Ook onder jongeren is eenzaamheid een groeiend probleem. Er is ruimte voor initiatieven met als doel hen meer met elkaar in fysiek contact te brengen. Voorbeelden zijn sportieve activiteiten, gaming, en het creëren van laagdrempelige pleisterplaatsen waar zij hun verhaal kwijt kunnen. Kwetsbare bewoners (zoals hen met een klein netwerk, een licht verstandelijke beperking of een psychiatrische achtergrond) die moeite hebben om mee te doen, krijgen een veilige plek in “Wijk en Participatie” groepen. Deelnemers aan deze WEP-groepen leren contact te maken met wijkgenoten, krijgen de kans een netwerk op te bouwen en een steentje bij te dragen in de wijk. Zo is er ruimte voor ontmoeting en zelfontplooiing.⁴

Armoede komt veel voor in het Soesterkwartier. Eén op de vijf bezoekers van de Amersfoortse voedsel- en kledingbank komt uit de wijk. Een goed advies van een benaderbare sociaaljuridische dienstverlener in de buurt en een slimme training over het omgaan met geld kan hierbij helpen. Ook kan de kracht van toegankelijke wijkinformatie worden benut om informatie hierover te verspreiden. Als arbeiderswijk is het Soesterkwartier gevoelig voor schommelingen in de economie. Dit vertaalt zich in het verdwijnen van werkgelegenheid en de daaraan gekoppelde armoede. De economie van de wijk kan sterker worden door met elkaar oog te hebben voor onderlinge dienstverlening. Daarmee houden we de koopkracht niet alleen in de wijk, maar leren we elkaar ook beter kennen en waarderen. Vanuit het Buurtnetwerk verkennen we effectieve vormen van samenwerking.

Concrete plannen om te komen tot gezond stedelijk leven en positieve gezondheid:

- Het promoten van nabuurschap in de eigen straat om mantelzorgers meer eigen tijd te geven. We stimuleren buurtinitiatieven die inzetten op burens contact.
- Het stimuleren van sociale evenementen in de wijk zoals “Gluren bij de Buren”, “Sofie aan Tafel” en “Struinen in de Tuinen”. We geven een platform aan de kerken in de wijk die werken

³ www.soesterkwartier.nl

⁴ www.soesterkwartier.nl

aan de verbinding van geloofsgemeenschappen in de wijk met manifestaties als “Proef het geloof in het Soesterkwartier”.

- Het stimuleren van bewegen bij de inwoners door toegankelijke beweeggrondjes in de wijk aan te leggen waar mensen samen kunnen wandelen of joggen. Verder leggen we de verbinding met de regionaal georiënteerde sportverenigingen op sportpark Birkhoven en Bokkeduinen om de daar beoefende sporten beter toegankelijk te maken voor het Soesterkwartier.
- Het starten van een pilot met leefstraten (waarbij de auto te gast is) om ervaring op te doen met het veranderen van de functie van de straat. We leren wat de effecten daarvan op het (samen)leven zijn en of dit uitkomst biedt in het vergroenen en verkeer- en parkeersluwer maken van de wijk.

Soesterkwartier Energieneutraal (pijlers 3 en 5)

Een fysieke opgave die kansen biedt voor vergroening en klimaatadaptatie is het aardgasvrij maken van de wijk voor 2030. Het wijkwarmteplan, dat komend jaar vorm krijgt voor het Soesterkwartier, geeft aan welke energiebesparende maatregelen voor alle 5.640 woningen in de vorm van isolatie en energiezuinige installaties en apparaten genomen moeten worden. Hierbij moet ook de infrastructuur (kabels en leidingen) aangepast worden. Ofwel, een opgave met fysieke maatregelen die effect heeft op straat en huishoudniveau. Deze grote fysieke ingrepen creëren koppelkansen voor het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving, bijvoorbeeld voor mobiliteitsverbeteringen, het aanplanten van groen, het verbeteren van de afwatering in de wijk, en biedt mogelijkheden voor gezamenlijke duurzaamheidsingrepen waardoor sociale cohesie wordt bevorderd en de kosten voor inwoners worden gedrukt. Kortom, een opgave die kansen biedt om de vitaliteit van het Soesterkwartier een boost te geven en die vraagt om intensieve samenwerking met de inwoners van de wijk. Werkgroepen “Soesterkwartier Schoon”, “Werkgroep Szaai Groen”, “Het Groene Spoor” en het programma rondom actie Steenbreek bieden allemaal aanknopingspunten en kunnen fungeren als katalysator. Het meest actieve bewonerscollectief met een focus op verduurzaming is de “Vereniging Duurzaam Soesterkwartier”. Met ambassadeurs in de wijk zijn ze een belangrijke gesprekspartner.

Alle nieuw te bouwen woningen en gebouwen in “Langs Eem en Spoor” moeten wettelijk gezien aardgasvrij gebouwd worden. We onderzoeken welke andere duurzaamheidsingrepen er nog mogelijk zijn, zoals circulaire bouwen. Met de nieuwe maatwerkbevoegdheid in de Omgevingswet kunnen wij als gemeente straks bij gebiedsontwikkelingen in het omgevingsplan eisen stellen voor bijvoorbeeld energie neutrale bouw. Vooruitlopend op de maatwerkregels in het omgevingsplan verkennen wij graag mogelijkheden voor experimenten en/of wettelijke mogelijkheden in het kader van de crisis en herstelwet.

Concrete plannen om te komen tot een energieneutraal Soesterkwartier:

- Het opstellen van een wijkwarmteplan voor het Soesterkwartier.
- Het organiseren van initiatieven met de inwoners om het energieverbruik van huishoudens te verlagen.
- Het onderzoeken van koppelkansen met betrekking tot de infrastructuur in de nieuwe ontwikkelingen van “Langs Eem en Spoor” zoals de toepassing van nieuwe sanitatie als principe om energie en grondstoffen maximaal (terug) te winnen uit afvalwater.
- Het onderzoeken van de mogelijkheid om in “Langs Eem en Spoor” en bij nieuwe ruimtelijke opgaven in het Soesterkwartier circulair bouwen in te zetten.

-

Ontsluiting Soesterkwartier: groen, grijs & blauw (pijlers 1, 3, 4 en 5)

De Nieuwe poort, de rotonde tussen het stadscentrum en de ontwikkelingen van “Langs Eem en Spoor” kent al langere tijd zijn problemen met veiligheid en doorstroming. Dit probleem wordt -gezien de toekomstige ontwikkeling van 3.000 woningen- alleen maar urgenter. Veel van de nog te realiseren woningen gaan zich namelijk deels verbinden met de Nieuwe poort. Daarmee kan de doorstroming rondom het centrum in gevaar komen. Al langere tijd is er een zoektocht gaande naar hoe we doorstroming kunnen verbeteren. Een oplossingsrichting is het opheffen van de aftakking Groningerstraat; de toegangsweg naar het Soesterkwartier. Daar zou dan een alternatieve ontsluiting voor in de plaats moeten komen. Dat alternatief willen we integraal onderzoeken.

Ook wordt er in “Langs Eem en Spoor” gezocht naar nieuwe mobiliteitsconcepten zoals ‘Mobility as a Service’ (MaaS). Het is er de ideale plek voor omdat je zo dichtbij het station zit. Randvoorwaarde is dan dat je de auto niet vlakbij je woning kunt parkeren. Hiermee voorkomen we dat er rondom dit gebied (grote) parkeerzones komen. Het is vervolgens een uitdaging om te voorkomen dat het Soesterkwartier, een uitvalsbasis wordt voor de auto’s van bewoners van “Langs Eem en Spoor”. Vergunning parkeren is dan een optie, maar het is ook wenselijk om te onderzoeken of hier alternatieven voor zijn. Dit onderzoek kan zich richten op de bestaande parkeerproblematiek die in het bijzonder door de bewoners van de Bloemenbuurt ervaren wordt.

Vanuit de bewoners van het Soesterkwartier is er al langere tijd de wens om de Noordewierweg aan te pakken. Er wordt te hard gereden en de weg is onveilig. Met een nieuwe ontsluiting van het Soesterkwartier kun je naast het verbeteren van de doorstroming ook een enorme kwaliteitsimpuls aan deze straat geven én er een verbindingssader voor de verschillende delen van de wijk van maken. De wijk kenmerkt zich namelijk door segregatie en gentrificatie. Je merkt een scheiding van werelden. De Noordewierweg kan een fysieke en sociale verbinding-as worden wanneer we deze verbeteren, leefbaarder maken en de voorzieningen aan laten sluiten op het gehele gebied. Door in de gebieden van “Langs Eem en Spoor” geen nieuwe (bevolkingsvolgende) voorzieningen te realiseren, versterken we de voorzieningen in het Soesterkwartier. De buurt ondersteunt de beweging “Noordewierweg Verbindt”, om bewoners en omwonenden van de Noordewierweg te verenigen en te betrekken om de leefbaarheid te vergroten. Een weg waar wonen, rijden, winkelen en ontmoeting harmonieus samengaan. Een weg die de buurt niet scheidt, maar verbindt.

Een unieke kracht van de wijk, die ook door de bewoners herkend wordt, zijn de verenigingen en de vele bewonersinitiatieven. Het is belangrijk om de voorzieningen die ze gebruiken in stand te houden en waar nodig te verbeteren. Denk aan de speeltuinen, jongerencentrum De Reset, verschillende ontmoetingsplaatsen en de voorzieningen in de groengordel. Voorzieningen maken de wijk leefbaar. Het verdwijnen van diverse voorzieningen, zoals een buslijn en verschillende winkels, wordt door bewoners dan ook ervaren als een groot verlies. Plekken in de wijk waar ruimte is voor het beoefenen van hobby’s, zoals (samen) muziek maken, schilderen, boetsen of haken, zijn belangrijk om jezelf en anderen beter te leren kennen. De wijk is zich bewust van de kracht van ‘samen sterk en samen slim’. Samen gaan we kijken hoe we voorzieningen toch goed bereikbaar houden, vooral voor de meer kwetsbare bewoners. We denken hierbij aan de buurthuis kamers zoals in het Hart van de wijk, de Nieuwe Sleutel, en in de Puntenburg. In navolging van de maatschappelijke overname van de Nieuwe Sleutel, werken we in 2019 naar een overname van De Reset door de huidige gebruikers en bewoners uit de buurt. Er zit energie op vanuit de bewoners. Dit moeten we benutten door er op aan te haken.

Naast het behouden van dat wat er al is, bieden de wijkvoorzieningen ook een kans om tegenwicht te geven aan de tegenstellingen die in de wijk aan het ontstaan zijn. Hét Soesterkwartier bestaat eigenlijk niet meer. De buurten verschillen onderling erg van elkaar, zowel fysiek als in de samenstelling van de bevolking. De Noordewierweg vormt op dit moment een sterke scheiding in de wijk. De herinrichting van deze weg en het versterken van de daar aangelegde voorzieningen bieden de kans om deze toenemende tegenstellingen tegen te gaan. Tegelijkertijd is er de ambitie om van “Langs Eem en Spoor” een ‘stedelijk struingebied’ te maken met leuke kleine winkeltjes, niet voor dagelijkse voorzieningen én complementair ten opzichte van wat er al is. De nieuwe bewoners van “Langs Eem en Spoor” zullen daardoor gebruik willen maken van de voorzieningen aan de Noordewierweg. Een welkome impuls en een extra reden om deze winkelkern kwalitatief te verbeteren.

Om verder te voorkomen dat de nieuwe ontwikkelingen nieuwe scheidingslijnen creëren, is het belangrijk om het Soesterkwartier en de omliggende gebieden goed met elkaar te verbinden. Dit doen we onder andere door het blauwgroene netwerk van routes. Door in en om het Soesterkwartier de openbare ruimte in te zetten als een groenblauwe dooradering van de wijk met klimaatadaptieve fiets- en wandelroutes komen tal van ambities samen:

- Het creëren van nieuwe routes en verbindingen tussen het Soesterkwartier, deelgebieden van “Langs Eem en Spoor”, de Koppel, het Stationsgebied en de binnenstad.
- Het verbeteren van de bereikbaarheid van de wijk overstijgende voorzieningen, zoals het winkelgebied langs de Noordewierweg.
- Het veiliger, verkeersluw(er) en groener maken van het winkelgebied langs de Noordewierweg.
- Het beperken van de verkeersintensiteitstoename en geluidshinder n.a.v. Langs Eem en Spoor.
- Het verbeteren van de veiligheid, kwaliteit en beleving van (routes in) de openbare ruimte.
- Het stimuleren van duurzame mobiliteit en met nadruk op de fiets.
- Het versterken van het netwerk van groengebieden en recreatieve routes
- Het toevoegen van ‘beweeggrondjes’, gemarkeerde, veilige routes in de stad (2.-9 km), die zich goed lenen voor wandelen en hardlopen.

Concrete plannen om te komen tot een betere ontsluiting van het Soesterkwartier:

- Het creëren van verbeterde en nieuwe verbindingen voor een goede doorstroom van het verkeer en een betere ontsluiting van het Soesterkwartier en de omliggende gebieden en wegen.
- Het vergroten van de verkeersveiligheid, zowel in de nieuw te realiseren ontsluiting als ook op de Noordewierweg, en het verkeersluwer maken van het Soesterkwartier.
- Het creëren van sociale cohesie door het verbinden van de verschillende inwoners. Het is belangrijk om de leefbaarheid van de Noordewierweg te verbeteren om de buurten binnen de wijk met elkaar te verbinden (sociaal). Ook het creëren van een stedelijk struingebied sluit hier op aan.
- Het introduceren van nieuwe mobiliteitsconcepten (MaaS) door de gunstige ligging van het Soesterkwartier ten opzichte van het centraal station. Hierdoor kunnen auto's uit de wijk en kunnen er groenstructuren voor in de plaats worden gebracht.
- Het onderwerp mobiliteit beter (laten) bestuderen, waaruit we een brede discussie kunnen voeren. Hierbij betrekken we de busmaatschappij, de gemeentelijke en provinciale politiek.

De groei van de rol van de auto, ten koste van andere publieke voorzieningen, houden we kritisch tegen het licht.

Doelgroep

De belangrijkste doelgroep voor de Deal zijn de bewoners van het Soesterkwartier. Zij gaan als eerste het verschil merken van de fysieke transformaties in de wijkaanpak. Zij staan in de aanpak centraal en worden actief betrokken in projecten. Ook richten we ons op de toekomstige bewoners van “Langs Eem en Spoor”. We hebben extra aandacht voor sociale problematiek, veiligheid en gezondheid en werken aan een prettige en gezonde leefomgeving voor alle bewoners. Gezamenlijk met de bewoners en zowel formele als informele organisaties (e.g. ondernemers, buurtinitiatieven, sportverenigingen, kerk- en scholengemeenschappen) ontwikkelen we programma's en een werkwijze voor het verbeteren van de wijk. De effecten van alle ontwikkelingen overstijgen de wijk en zullen ook een positieve impact hebben op de omliggende gebieden, Amersfoort als geheel en de regio. Zo versterken we met de aanpak de leefbaarheid voor de wijkbewoners en zorgen ook dat we een aantrekkelijke en competitieve regio zijn en blijven.

Inzet

De diverse initiatieven krijgen mede vorm door bijdragen van inwoners en gebiedspartners als ondernemers, zorgpartijen, corporaties, politie en kennispartijen. We werken met pop-up studio's in de wijk waar gewerkt wordt met inhoudelijk specialisten aan de concretisering van de plannen en waar werksessies met inwoners en gebiedspartijen plaats vinden. Dit bevordert een goede samenwerking en een passend resultaat voor de wijk. Hiermee zetten we in op 'gezond stedelijk leven' waarbij we de diversiteit van inwoners in de wijk behouden wordt en benut wordt als een kracht.

Financiering

Een financiële doorvertaling van de hierboven uitgewerkte aanpak van de pijlers met doelstellingen leidt tot het volgende voorstel voor de Amersfoortse cofinanciering. Een eerste globale vertaling komt op een totaal van € 9.000.000. Deze totale financiering is een som van de diverse interventies uit de aanpak:

○ Leefbaar groen:	€ 2.500.000	(pijlers 1, 3 en 5)
○ Vitale kernen en een brede welvaart:	€ 1.000.000	(pijlers 1 t/m 5)
○ Gezond stedelijk leven / positieve gezondheid:	€ 1.000.000	(pijlers 1, 2, 3 en 5)
○ Soesterkwartier energieneutraal:	€ 1.000.000	(pijlers 3 en 5)
○ Ontsluiting Soesterkwartier:	€ 3.500.000	(pijlers 1, 3, 4 en 5)

De voorgenomen bijdrage vanuit de provincie Utrecht is € 4.500.000. Daarmee komt het totale voorziene investeringspakket uit op € 13.500.000

Een nadere uitwerking van de financiering zal plaatsvinden in de periode januari t/m maart 2020. Daarin wordt tevens de benodigde financiering voor kennisontwikkeling en deling gespecificeerd.

Governance

Sturing

Voor de borging van de deal wordt een stuurgroep opgezet bestaande uit de gemeente Amersfoort en de provincie Utrecht. Vanuit de stuurgroep is er terugkoppeling richting regionale bestuurlijke overleggen met betrekking tot kennisdeling en monitoring van de resultaten.

Ten behoeve van de uitwisseling en borging van geleerde lessen uit de Regio Deal U16 en de deal regio Amersfoort wordt er tevens gedacht aan een overkoepelend bestuurlijk beraad, waarin de gemeente Utrecht (namens U16), de gemeente Amersfoort (namens regio Amersfoort) en de provincie zitting hebben.

De coördinatie over de investeringen uit de Deal, afspraken met partners en kennisdeling zal plaatsvinden in de regionale werkgroep. De werkgroep bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van Amersfoort, kennispartners en de provincie. De coördinatie van zowel stuurgroep als werkgroep ligt bij de gemeente Amersfoort. In de periode januari t/m maart 2020 zal de governance verder uitgewerkt worden.

Kennisontwikkeling en deling

RIVM en de Universiteit Utrecht zullen worden betrokken om resultaten van de wijkaanpak op de verschillende pijlers (pilaren) te monitoren en ervaringen en geleerde lessen op te halen. Informatie over onder andere het milieu (b.v. luchtkwaliteit, geluid), de inrichting van de omgeving (b.v. klimaatadaptatiemaatregelen, groen en blauw), de sociale samenhang (b.v. ontmoetingsplaatsen, veiligheid), mobiliteit (b.v. bereikbaarheid), duurzaamheid (b.v. energie transitie) en economie kunnen tegen elkaar afgewogen worden en vertaald naar een integrale aanpak om een specifieke wijk te verbeteren. Zo biedt monitoring en analyse handvatten om keuzes te maken in verschillende wijkaanpakken. De benodigde informatie wordt verzameld uit beschikbare databestanden in de regio, maar er zal ook aanvullende informatie op basis van wijkgesprekken of lokale metingen worden gebruikt. Hierbij zal ook naar de inzet van 'citizen science' worden gekeken om draagvlak van aanpassingen in de leefomgeving te vergroten. RIVM en UU zullen, bijvoorbeeld in samenwerking met Platform31, zorgdragen voor verspreiding en toepassing van de opgedane kennis en ervaring binnen en buiten de regio.

Monitoring

Financiële monitoring in gemeentelijke P&C cyclus

Monitoring effecten door kennispartners via af te spreken indicatoren.

Eindverantwoordelijkheid

De inbedding en continuïteit van de beschreven aanpak landt in een uitvoeringsplan dat integraal onderdeel uitmaakt van de gebiedsontwikkeling Langs Eem & Spoor.